

Algemeen
Pensioenfonds
van Curaçao

VERKORT GECONSOLIDEERD JAARVERSLAG 2023

THE NEXT
GENERATION
HEEFT HAAR BLIK
OP DE TOEKOMST

BUILDING THE FUTURE

WWW.APC.CW

**PHREADA
BARTHOLOMEUS**
(1993)

Het opbouwen van pensioen is super belangrijk voor mij, vooral omdat veel werkgevers op Curaçao dit niet regelen. Alleen de AOV-uitkering is niet genoeg. Ik wil met pensioen gaan zonder zorgen, genieten van een rustig leven en mijn pensioen ten volle benutten.

VOORWOORD	2
INLEIDING	6
1. KERNCIJFERS EN KERNGETALLEN	8
2. BESTUURSVERSLAG	14
Karakteristieken van de APC Groep	14
Beleid en verantwoording	15
Analyse en Verankering	17
Visie, financieel doel en strategische speerpunten van APC	18
Organisatie	19
Bestuursaanlegenheden van APC	25
Verslag over het boekjaar	28
3. FINANCIËLE POSITIE VAN DE APC GROEP	30
4. BELEGGINGEN VAN DE APC GROEP	32
Belegd vermogen	32
Internationale financiële markten	33
Curaçao en overig Caribisch deel in het koninkrijk	34
5. ACTUARIËLE ASPECTEN	36
Actuariële analyse van de resultaten	36
Actuarieel benodigde premie	38
Actuariële verklaring AON	40
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant EY	42
6. VOORUITZICHTEN VAN APC	45
7. VERKORTE GECONSOLIDEERDE JAARREKENING 2023 VAN DE APC GROEP	46
Verkorte geconsolideerde balans per 31 december 2023	46
Verkorte geconsolideerde staat van baten en lasten over 2023	47
Verkort geconsolideerd kasstroomoverzicht	48
Toelichting op de verkorte geconsolideerde balans en de verkorte geconsolideerde staat van baten en lasten	49
OVERIGE GEGEVENS	59
Gebeurtenissen na balansdatum	59
OVERZICHT AANEENGESLOTEN LICHAMEN	60

VOORWOORD

Het jaar 2023 was een bewogen jaar met vele macro-economische en geopolitieke ontwikkelingen die zowel het pensioenlandschap als het beleggingsklimaat bespeelden. De oorlogen tussen Rusland en Oekraïne, Israël en Palestina zorgden voor de nodige spanningen en nervositeit op de financiële markten waardoor de volatiliteit toenam. De grote drijver op de financiële markten was echter de hoge inflatie die ondanks sterk verkrappend monetair beleid van centrale banken wereldwijd, bleef aanhouden. Dit heeft de mondiale economie flink beïnvloed. Daartegenover werd de binnenlandse kapitaalmarkt gekenmerkt door stevige concurrentie. De meeste projecten hebben betrekking op de toeristische sector vastgoed ontwikkeling.

De pensioensector maakte zich zorgen over de hoge inflatie en de dalende koopkracht als gevolg hiervan. Dit leidde tot een allesoverheersende vraag voor indexering van pensioenen en pensioenaanspraken. Ook op Curaçao was deze ontwikkeling goed zichtbaar.

In het kader hiervan heeft APC verschillende sessies georganiseerd voor haar stakeholders waaronder werkgevers, actieven en gepensioneerden. Tijdens deze sessies werd door APC stilgestaan bij de financieringsstructuur van het fonds, het gevoerd beleid gebaseerd op het optimaal en prudent inzetten van haar beleidsinstrumenten, als ook het indexatievraagstuk. Er worden thans intensieve gesprekken gevoerd met de stakeholders voor onder meer aanpassing van de indexatiebepaling in de Pensioenlandsverordening overheidsdienaren.

APC heeft ondanks de vele uitdagingen, een positief rendement van 8,7% op haar beleggingsportefeuille geboekt. Dit resultaat is mede te danken aan de resiliënce van de internationale portefeuille en de kwaliteit van de binnenlandse beleggingen van het fonds. De dekkingsgraad van APC bedraagt per ultimo december 2023, 107,9%.

Gedurende 2023 zette APC haar digitaliseringstraject voort waaronder vervanging van het pensioen excasso-pakket alsmede verdere versterking van het compliance proces en ICT security. APC blijft investeren in de organisatie middels verschillende leertrajecten, in het bijzonder werd de Online Learning Platform, APC Academy, in 2023 in gebruik genomen. De bijzondere leerstoel Pensioenfondsbeheer ingesteld door APC bij UoC droeg middels kennissessies ook positief bij aan het leertraject.

Vooruitblik 2024

APC is het jaar 2024 met vertrouwen ingegaan. Het is een jaar waar gewerkt wordt aan herijking van de strategische doelen voor de jaren 2025 - 2029. De focus zal liggen op verdere versterking van de dienstverlening aan haar stakeholders en kapitaliseren op de beleggingsmogelijkheden zowel lokaal als internationaal.

APC heeft het financiële welzijn van haar deelgenoten en gepensioneerden hoog in het vaandel en zal zich blijven inspannen om dit te waarborgen. APC is consequent en consistent bezig met de economische en technologische ontwikkelingen en past waar nodig haar strategieën dienovereenkomstig aan om ervoor te zorgen dat de belangen van de deelnemers zo goed mogelijk worden gewaarborgd.

Daarnaast is APC zich bewust van haar positie in de samenleving en levert middels haar lokale investeringen een waardevolle bijdrage aan de verdere ontwikkeling van een duurzame economie van het Land Curaçao. Voor APC geldt:

“YOUR JOURNEY, is OUR GOAL”.

APC is haar medewerkers, deelnemers, gepensioneerden, werkgevers, de regering van het Land Curaçao, de Minister van Bestuur Planning en Dienstverlening, de Minister van Financiën, de vakbonden en externe deskundigen erkentelijk voor het gestelde vertrouwen, de steun en de samenwerking gedurende het afgelopen jaar.

***“ APC bouwt samen met haar stakeholders
aan een duurzame toekomst!”***

*Namens het bestuur van
het Algemeen Pensioenfonds van Curaçao*

Mevrouw C. Jozefa-Do Rego MSc, EMIA
Voorzitter

*Namens de directie van
het Algemeen Pensioenfonds van Curaçao*

Mevrouw E.S. Kruithof-Bor MBA
Directeur

GHISA LOURENS

(1986)

Voor mij gaat het vooral om
'leven op mijn eigen voorwaarden'
en 'financiële vrijheid' bereiken.

SHAKILA DAAL
(1993)

Ik wil financieel stabiel zijn, een gezonde levensstijl hebben en een thuis creëren waar mijn dochter veilig kan opgroeien.

INLEIDING

Dit jaar richt het APC Jaarverslag 2023 zich op de Millennials, de jongste deelgenoten van ons fonds, geboren tussen 1985 en 2000. We zetten hen in de spotlight en laten hen vertellen over hun levensverwachtingen en het belang van pensioenopbouw. Experts delen hun inzichten over de bijzonderheden van deze generatie. Dit thema brengt niet alleen visueel de mens centraal, maar benadrukt ook het belang van pensioenbewustzijn onder jongeren, waarmee we een compleet en relevant beeld schetsen.

De millennialgeneratie vormt een cruciale brug naar de toekomst van Curaçao. Als digital natives brengen ze technologische innovatie en wereldwijde connectiviteit, essentieel voor economische groei en diversificatie.

Hun nadruk op sociale rechtvaardigheid en duurzaamheid leidt tot een meer inclusieve, transparante en veerkrachtige samenleving.

Millennials dagen traditionele normen uit

Prioriteit geven aan onderwijs en ondernemerschap bevordert zelfredzaamheid en creativiteit. Hun aanpassingsvermogen en samenwerkingsgeest zijn vitaal in de huidige eilandelijke en wereldwijde uitdagingen.

Millennials dagen traditionele normen uit en pleiten voor geestelijke gezondheid en werk-privébalans, wat bijdraagt aan een gezondere gemeenschap.

Brain gain, waarbij jongeren na hun opleiding terugkeren, brengt nieuwe kennis en ervaring naar Curaçao en is daarom essentieel voor verdere ontwikkeling.

*Renske Pin, PhD.,
RE-Quest Research & Consultancy,
Gedragwetenschapper*

Vastgoed voorziet in de vraag naar woon- en werkruimtes, maar is ook een van de meest vervuilende sectoren ter wereld. Daarom willen millennials die in vastgoedfinanciering werken, niet alleen de benodigde ruimtes creëren, maar ook deze vervuilende sector duurzamer maken.

Millennials zijn erop gericht de milieuschade van vastgoed te verminderen

Ze richten zich op duurzame bouw, energie-efficiëntie en groene technologieën. De inspanningen van millennials zijn erop gericht de milieuschade van vastgoed te verminderen, zodat toekomstige generaties in een gezondere wereld kunnen leven en de sector duurzamer en verantwoordelijker wordt.

*Alexander Carlo
Finance and Real Estate, Maastricht University*

BUILDING THE FUTURE

Toen ik bijna 20 jaar geleden aan eerstejaarsstudenten op de UNA vroeg naar hun studiemotivatie, antwoordde 9 op de 10: veel geld verdienen.

Recent stelde ik dezelfde vraag aan UoC-studenten: het eiland helpen, iets zinnigs doen, plezier hebben in het werk. Veel geld verdienen kwam nauwelijks aan bod. Zonder waardeoordeel te vellen of representativiteit te claimen, is dit een opvallend verschil.

Jongeren kunnen een krachtige motor worden voor duurzame ontwikkeling

Stel dat deze trend doorzet, hoe kunnen we deze jongeren ondersteunen? Historicus Rutger Bregman stelt dat het onderwijs moet focussen op welke kennis en vaardigheden we in 2030 willen zien, in plaats van wat leerlingen nodig hebben bij hun eerste sollicitatie. Dit vereist een sociaal-economisch kompas.

Door te investeren in mentorschap en innovatieve projecten kunnen jongeren gestimuleerd worden. Als deze visie resoneert binnen de gemeenschap, kunnen jongeren een krachtige motor worden voor duurzame ontwikkeling.

Guy Cozijns
Econoom

Millennials beïnvloeden de economie aanzienlijk door hun ondernemerschap en technologische innovatie. Ze starten vaak startups, geïnspireerd door successen als Facebook en Airbnb, wat economische groei en werkgelegenheid bevordert. Ze waarderen flexibiliteit, wat de opkomst van de gig-economie stimuleert, zoals te zien bij Uber-chauffeurs.

Hun snelle adoptie van technologieën heeft de manier van communiceren, winkelen en werken veranderd

Hun snelle adoptie van technologieën heeft de manier van communiceren, winkelen en werken veranderd. Bovendien geven ze de voorkeur aan ervaringen boven materiële goederen, stimuleren duurzame producten, en gebruiken digitale tools voor financiële planning.

Ondanks hun vooruitstrevendheid lopen ze achter in pensioenopbouw, waardoor bewustwordingscampagnes en beleidsmaatregelen essentieel zijn om hen aan te moedigen tijdig te sparen voor hun toekomst.

Solange Fingal
Manager Vermogensbeheer APC

KERNCIJFERS EN KERNGETALLEN

Het jaarverslag 2023 verschaft informatie over de groep Algemeen Pensioenfonds van Curaçao (APC Groep).

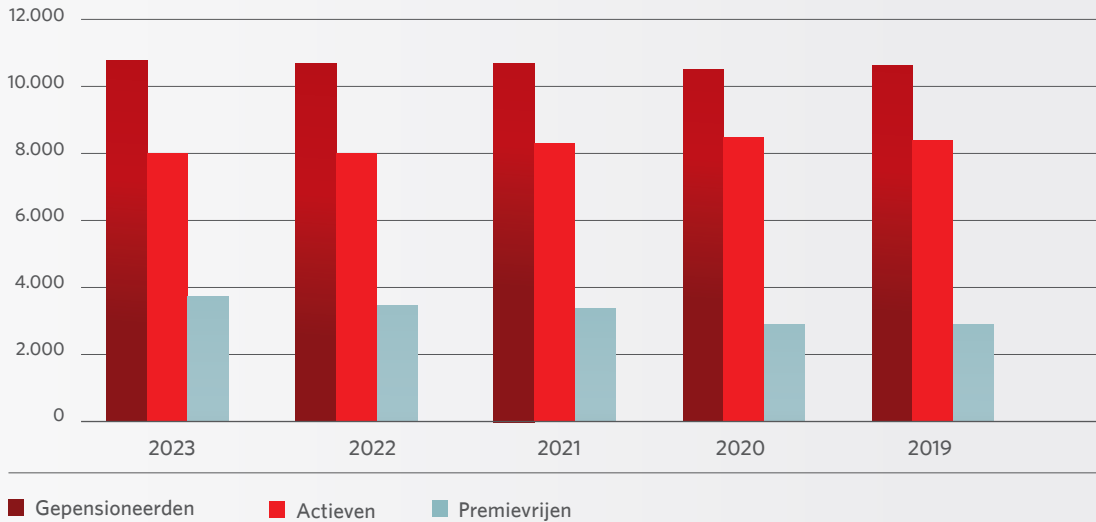
De onderstaande financiële informatie is ontleend aan de geconsolideerde jaarrekening 2023 van het Algemeen Pensioenfonds van Curaçao.

(in miljoenen ANG)	31 DECEMBER 2023	31 DECEMBER 2022
A. Totale activa	5.887	5.585
B. Materiële vaste activa	19	19
C. Immateriële vaste activa	13	14
D. Aanwezig vermogen (D=A-B-C)	5.855	5.552
Vastgoedbeleggingen	383	372
Deelnemingen	1	1
Verstrekte leningen en overige vorderingen		
Leningen op basis van onderpand	1.129	1.091
Onderhandse leningen	6	9
Afbetalingsregelingen	272	309
Leningen aan deelnemingen	4	4
Deposito's	53	31
Aflossingsregeling Overheid Land Curaçao	67	78
Overige (persoonlijke- en bedrijfsleningen)	75	86
Gekochte leningen en obligaties	287	252
Investerings in Eigen Vermogen instrumenten	85	67
Handelsportefeuille	2.978	2.811
Vorderingen en voorraden	205	172
Liquide Middelen	311	269
E. Schulden en overige voorzieningen	430	404
F. Beleggingsreserve	157	0
G. Algemene reserve	37	-10
H. Herwaarderingsreserve - Vastgoedbeleggingen	204	193
I. Beschikbaar vermogen (I=D-E-F)	5.268	5.148
J. Voorziening voor pensioenverplichting	5.060	4.997
K. Dekkingsgraad ($K=(A-E)/H*100$)	107,9%	103,7%
L. Pensioenbijdragen	108	96
M. Pensioenuitkeringen	229	222

Onderstaand volgen een aantal kerncijfers en kerngetallen over de laatste 5 jaar.

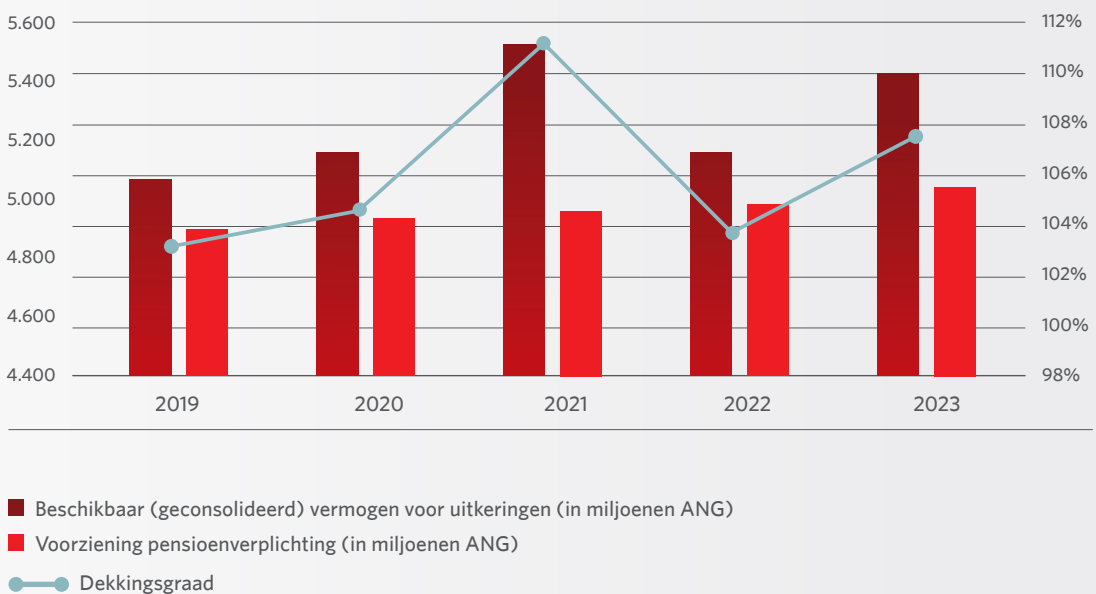
(in miljoenen ANG)	2023	2022	2021	2020	2019
Vermogenssituatie en solvabiliteit van het fonds					
Pensioenvermogen (incl. Beleggingsreserve)	5.457	5.181	5.557	5.187	5.090
Beleggingsreserve	157	0	376	226	168
Dekkingsgraad (in %)	107,9%	103,7%	111,5%	104,6%	103,4%
Aantal aangesloten lichamen	58	58	58	62	62
Aantal deelgenoten (in aantallen)	22.592	22.430	22.219	22.212	22.233
Deelgenoten in actieve dienstbetrekking	8.016	8.026	8.184	8.685	8.610
Mannen	3.335	3.319	3.405	3.623	3.596
Vrouwen	4.681	4.707	4.779	5.062	5.014
Deelgenoten met uitgesteld pensioen/Premievrijen	3.714	3.613	3.361	3.092	3.101
Mannen	1.537	1.543	1.418	1.309	1.326
Vrouwen	2.177	2.070	1.943	1.783	1.775
Gepensioneerden/Pensioentrekkenden	10.862	10.791	10.674	10.435	10.522
Mannen	4.905	4.912	4.917	4.850	4.952
Vrouwen	5.789	5.694	5.552	5.367	5.345
Wezen	168	185	205	218	225
Totale premie	18%	18%	18%	18%	18%
Werkgevers	12%	12%	12%	12%	12%
Werknemers	6%	6%	6%	6%	6%
Beleggingsportefeuille	5.340	5.110	5.340	5.096	4.720
Aandelen	1.127	1.338	1.127	1.498	1.902
Binnenland	85	67	85	57	53
Buitenland	1.041	1.271	1.041	1.441	1.849
Deelnemingen	1	1	1	3	3
Binnenland	1	1	1	3	3
Buitenland	-	-	-	-	-
Vastrentende waarden	3.832	3.384	3.832	3.424	2.684
Binnenland	1.893	1.859	1.893	1.808	1.425
Buitenland	1.939	1.525	1.939	1.616	1.259
Vastgoedbeleggingen	383	372	383	175	134
Binnenland	383	372	383	175	123
Buitenland	-	-	-	-	11
Transitorische posten - Buitenland	-2	15	-2	-4	-3
Totaal rendement op jaarbasis	8,7%	-4,1%	8,5%	6,3%	13,3%

Ontwikkeling in het aantal deelnemers gedurende de laatste 5 jaar.

In 2023 is er weer een stijging te zien van het aantal gepensioneerden wat voortvloeit uit het rijp bestand van APC. Het aantal actieven is nagenoeg gelijk gebleven vergeleken met 2022, maar de verwachting is dat dit in 2024 iets zal stijgen door mogelijke nieuwe deelnemers in de overheidssector. Ook het aantal premievrijen is redelijk stabiel gebleven in vergelijking met het voorgaande jaar.

Ontwikkeling geconsolideerd pensioenvermogen, VPV en de dekingsgraad gedurende de laatste 5 jaar.

Het pensioenvermogen wordt bepaald als het totaal van de activa minus de schulden en de overige voorzieningen (dus is inclusief de beleggingsreserve).

Per ultimo 2023 bedroeg de dekkingsgraad 107,9%. In 2023 vertoonde de dekkingsgraad een toename van 4,3 procent punten. Ten opzichte van het jaar 2022 is de voorziening pensioenverplichtingen met 1,25% gestegen (2022: 0,29%), voor een bedrag van NAF 62,3 miljoen. Deze toename is onder andere als gevolg van de toename van de excasso-kosten opslag van 2,0% naar 2,5%. De tegenvallende beleggingsresultaten van 2022 zijn grotendeels in 2023 teruggedraaid in positieve resultaten in 2023. Voor dit laatste wordt verwezen naar Hoofdstuk 3 van dit Jaarverslag.

ARLINE THOLEL

(1990)

Naarmate ik groei als persoon, wil ik de wereld rondreizen, genieten van het leven met familie en vrienden, en financiële stabiliteit bereiken, inclusief inkomen dat vanzelf binnenkomt.

GENNESIS ISENIA

(1996)

Ik wil een succesvolle carrière opbouwen, bijdragen aan het succes van mijn organisatie, gezond en actief leven, en waardevolle tijd doorbrengen met dierbaren.

KARAKTERISTIEKEN VAN GROEP ALGEMEEN PENSIOENFONDS VAN CURAÇAO (APC GROEP)

Het geconsolideerd jaarverslag 2023 verschaft informatie over de groep Algemeen Pensioenfonds van Curaçao (APC Groep). Tot de APC Groep behoren de volgende entiteiten die in de geconsolideerde jaarrekening zijn meegenomen:

- Algemeen Pensioenfonds van Curaçao (APC)
- Centrale Hypotheek Bank NV (CHB)
- Korporaal NV
- APC Bank NV (inclusief PSB Bank NV)

Algemeen Pensioenfonds van Curaçao (het Fonds)

De publiekrechtelijke rechtspersoon Algemeen Pensioenfonds van Curaçao (APC) is per 10 oktober 2010 ontstaan. Het fonds is statutair gevestigd op Curaçao aan de Schouwburgweg 26. Het doel van het fonds is het nu en in de toekomst voldoen aan de verplichtingen aan gepensioneerden en nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden. Tevens voldoet het fonds uitkeringen voor arbeidsongeschikte deelnemers. Het fonds geeft invulling aan de uitvoering van de Pensioenlandsverordening overheidsdienaren (P.B. 1977, no. 312) van de aangesloten deelgenoten.

Per 31 december 2023 heeft het fonds beleggingen uitstaan, waardoor gezien het gehouden belang van het fonds in deze entiteiten, deze deelnemingen geconsolideerd zijn, ter verschaffing van financiële informatie van de APC Groep.

Centrale Hypotheek Bank NV (CHB), gehouden belang van APC: 96,67%

CHB is per 20 december 1976 op Curaçao opgericht en is gevestigd in Curaçao aan de Schouwburgweg 26. Het statutaire doel van de vennootschap is het ter leen verstrekken van geld onder hypothecair verband, het ter leen opnemen van gelden tegen uitgifte van pandbrieven of schuldbekentenissen, het verkrijgen en vervreemden van onroerende goederen en het verlenen van bemiddeling bij het sluiten van verzekeringen. CHB oefent haar bedrijf uit op Curaçao, Bonaire, Sint Maarten, Sint Eustatius en Saba.

Korporaal NV, gehouden belang van APC: 100%

Op 11 december 2018 heeft APC door koop van alle aandelen in Korporaal NV een 100% belang in Korporaal NV. Korporaal NV is in 1963 opgericht naar Nederlands Antilliaans recht en is gevestigd op Curaçao. Het statutaire doel van Korporaal is de handel in-, de exploitatie van- en het beheer over roerende en onroerende zaken, het uitvoeren van bouwwerken, verbouwingen en herstellingen, het deelnemen in andere ondernemingen met gelijk of aanverwant doel, en in het algemeen het verrichten van al datgene wat met het vorenstaande in de ruimste zin genomen verband houdt. Korporaal NV heeft geen personeel in dienst. Haar enige activiteit op dit moment is het in bezit hebben van grond.

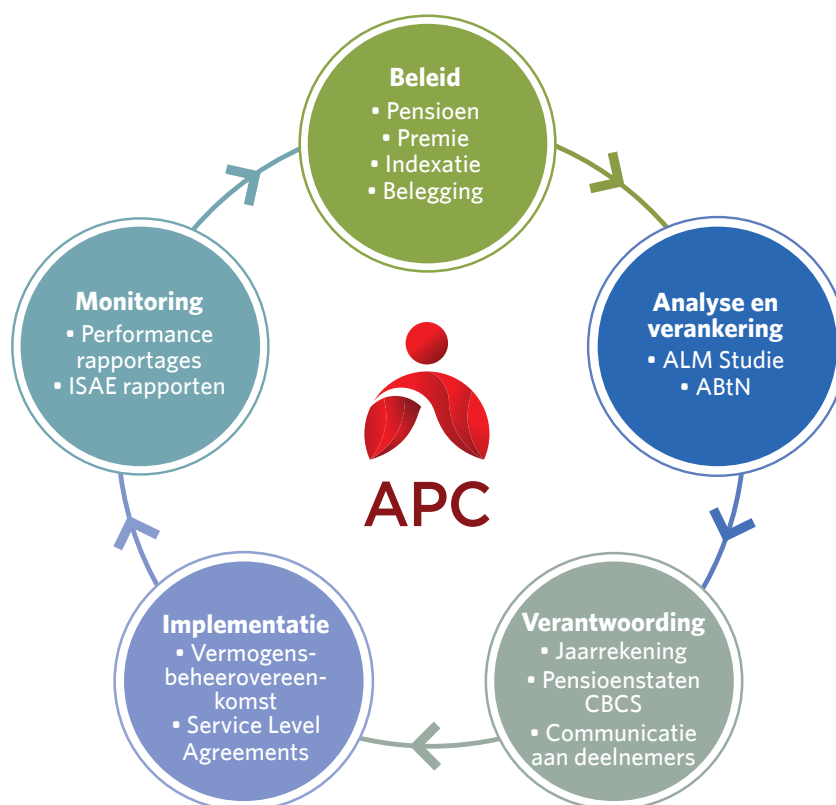
APC Bank NV (inclusief PSB Bank NV), gehouden belang van APC: 100%

Het fonds heeft op 14 april 2020 APC Bank NV opgericht. Het statutaire doel van APC Bank is het optreden als bank en kredietinstelling ter uitoefening van het bankbedrijf, de wissel en commissiehandel en de makelaardij en bemiddeling in effecten en overige waardepapieren alsmede het verrichten van alle financiële operaties in de ruimste zin van het woord; optreden als spaarbank; agent voor verzekeringsovereenkomsten, en het deelnemen in andere vennootschappen.

APC Bank heeft op 28 april 2020 een 100% belang in PSB Bank NV verworven en vervolgens heeft APC Bank na een traject op 31 december 2020 een commerciële banklicentie verkregen van de Centrale Bank van Curaçao en Sint Maarten. Doelstelling van APC Bank is een digitale bank op te zetten met fysieke locatie(s) zijnde “phygital” bank.

BELEID EN VERANTWOORDING

Hieronder volgt een grafische weergave van de componenten van **Beleid en Verantwoording**.

PENSIOENBELEID

De pensioenregeling is vastgelegd in de Pensioenlandsverordening overheidsdienaren, P.B. 1997 no. 312. De geconsolideerde tekst van de Pensioenlandsverordening overheidsdienaren is vastgesteld bij P.B. 2013 no. 27. Bij landsverordening van 28 december 2015, P.B. 2015 no. 78, is de Pensioenlandsverordening overheidsdienaren (Plvo) met ingang van 1 januari 2016 ingrijpend gewijzigd. In het boekjaar 2023 zijn er geen wijzigingen in de bestaande regeling aangebracht.

PREMIEBELEID

De pensioenpremie wordt formeel vastgesteld door de wetgever. Volgens de Pensioenlandsverordening geldt voor 2023 bedraagt de premie 18% van de bijdragegrondslagen van de deelnemers per jaar (2022: 18%).

INDEXATIEBELEID

Het pensioenfonds kent ingaande 2016 een voorwaardelijk toeslagenbeleid ten aanzien van de (oude) opgebouwde pensioenen van zijn deelnemers. Deze is afhankelijk van de algemene bezoldigingsverhoging bij de overheid en afhankelijk van de financiële positie van het fonds. In de financiële opzet van het pensioenfonds wordt vanuit gegaan dat de indexaties gefinancierd worden uit de marge van de dekkingsgraad die boven de 105% ligt.

In het jaar 2023 zijn de (oude) opgebouwde pensioenen niet geïndexeerd. Ook in 2022 vond geen indexatie plaats van de ingegane pensioenen.

BELEGGINGSBELEID

Op basis van de analyse van de 4 beleidsterreinen en op basis van het verloop van de voorziening pensioenverplichtingen, van het vermogen, van de dekkingsgraad en van de premie, worden prognoses gemaakt ten aanzien van rendementsverwachtingen, voorzieningen en dekkingsgraad. Uiteindelijk wordt een strategische beleggingsmix gekozen waarbij optimalisatie van het rendement binnen aanvaardbare risicokaders wordt nagestreefd.

In onderstaande tabellen zijn zowel de gekozen strategische beleggingsmix als de werkelijke beleggingsmix voor de boekjaren 2023 en 2022 opgenomen. De onderstaande informatie is ontleend aan de enkelvoudige jaarrekeningen 2023 en 2022 van het fonds.

Beleggingsmix 2023

BELEGGINGSCATEGORIE	VERMOGENSALLOCATIE STRATEGISCHE MIX	VERMOGENSALLOCATIE WERKELIJKE MIX	BANDBREEDTE
Vastrentende waarden	69,2%	62,3%	64,2 - 74,2%
Zakelijke waarden	27%	30,5%	21 - 32%
Converteerbare obligaties	3%	3,1%	0,5 - 8%
Liquide Middelen	1%	4,1%	0 - 5,8%

Beleggingsmix 2022

BELEGGINGSCATEGORIE	VERMOGENSALLOCATIE STRATEGISCHE MIX	VERMOGENSALLOCATIE WERKELIJKE MIX	BANDBREEDTE
Vastrentende waarden	66,5%	59%	61,5 - 71,5%
Zakelijke waarden	30%	37,8%	25 - 35%
Converteerbare obligaties	2,5%	3,2%	0 - 5%
Liquide Middelen	1%	0%	0 - 10%

Conform de beleggingsregel van de Centrale Bank van Curaçao en Sint Maarten zoals opgenomen in de "Bekendmaking inzake het deviezenverkeer 2009/ K.7", dient het pensioenfonds als volgt lokaal te investeren:

- 40% van de som van de eerste NAf 10 miljoen van de totale voorzieningen en schulden;
- 50% van de som van de volgende NAf 10 miljoen van de totale voorzieningen en schulden;
- 60% van de rest van de totale voorzieningen en schulden.

De Centrale Bank van Curaçao en Sint Maarten heeft echter zoals opgenomen in de "Bekendmaking inzake het deviezenverkeer 2009/ K.7A aanvulling op de bekendmaking inzake het deviezenverkeer 2009/ K.7", de volgende uitzonderingen op deze beleggingsregel toegestaan:

Naast wat conform de beleggingsregel maximaal in het buitenland geïnvesteerd mag worden, is het toegestaan, indien er wordt voldaan aan de voorwaarden zoals opgenomen in de "Bekendmaking inzake het deviezenverkeer 2009/ K.7A aanvulling op de bekendmaking inzake het deviezenverkeer 2009/ K.7", om een bedrag gelijk aan lokale investeringen, die kwalificeren bij niet ingezetenen uit te zetten.

Evenzo is het toegestaan om een bedrag gelijk aan wat het pensioenfonds als vervroegde aflossingen op lokale leningen heeft ontvangen in het kader van schuldsaneringen, naar het buitenland te exporteren.

Rekening houdend met deze twee versoepelingen is het deel van het kapitaal dat het APC als groep per 31 december 2023 lokaal aanhoudt (exclusief vorderingen en liquide middelen) 44% (2022: 45%) en het deel dat in het buitenland is geïnvesteerd 56% (2022: 55%) wat onder respectievelijk boven het door de Centrale Bank van Curaçao en Sint Maarten gestelde minimum is.

ANALYSE EN VERANKERING

DE ASSET LIABILITY MANAGEMENT (ALM) STUDIE

In de ALM studie staat de optimalisatie van het rendement en het risicobeheer centraal. Het beleggingsbeleid bevat lange termijn doelstellingen op het gebied van solvabiliteit, rendement, liquiditeit en maatschappelijk verantwoord beleggen. Het doel van de ALM studie is het identificeren van mogelijke efficiëntieverbeteringen en het analyseren van de risico's van diverse beleidsalternatieven om tot evenwichtige beleidskeuzes te komen in een veld met soms conflicterende stakeholder belangen. APC maakt om de 3 jaar een ALM studie. APC heeft in boekjaar 2022 een ALM Studie uitgevoerd voor het vaststellen van het strategische beleggingsbeleid voor de periode 2023-2025 en deze is door het bestuur goedgekeurd.

DE ACTUARIËLE EN BELEIDSTECHNISCHE NOTA (ABTN)

In de ABtN wordt een motivering gegeven van de financiële opzet en actuariële grondslagen van het pensioenreglement. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen enerzijds het vermogen en anderzijds de voorziening pensioenverplichtingen. Verder worden in de ABtN de risicoanalyse en wijze van uitvoering gedocumenteerd. APC stelt minstens 1 keer per jaar een ABtN op, deze wordt door het bestuur van het fonds vastgesteld en wordt bij CBCS ingediend.

VISIE, FINANCIËEL DOEL EN DE STRATEGISCHE SPEERPUNTEN VAN APC

De visie, het financieel doel en de strategische speerpunten van APC zijn in het Strategisch Plan 2022-2024 gedefinieerd. Deze luiden als volgt:

VISIE:

“YOUR PENSION AND INVESTMENT PARTNER”

Met meer dan 80 jaar kennis en ervaring op het gebied van pensioenen en beleggingen kiest APC ervoor om zich als een volwaardige partner voor haar pensioen- en beleggingsklanten te positioneren.

STRATEGISCHE SPEERPUNTEN:

Het overkoepelend Financieel doel is om aan de pensioenverplichtingen van de huidige en de toekomstige deelnemers te kunnen voldoen, streeft APC naar het versterken van haar financiële positie, door een dekkingsgraad van minimaal 105% te bereiken, doch strevend naar een dekkingsgraad van 115%.

Ter realisatie hiervan zijn de volgende 4 subdoelen gedefinieerd:

- Optimaliseren rendement uit beleggingen
- Waarborgen van een kostendekkende pensioenpremie
- Beheersen van de beheerskosten
- Optimaal Treasury management

Naast het overkoepelend financieel doel heeft APC de volgende strategische speerpunten in het Strategisch Plan 2022-2024 gedefinieerd:

Customer Experience

Uit analyses blijkt steeds meer de noodzaak om de klant centraal te positioneren. De focus op de klant zal er voor zorgen dat APC tijdig in kan spelen op de wensen, eisen en behoeften van de steeds kritischer wordende klanten.

People & Change

De toegenomen eisen van de wetgever, toezichthouder en de maatschappij en de voortdurende veranderingen binnen zowel de pensioen- als de beleggingssector leiden tot een constante vraag om verandering. Deze verandering doet een groot beroep op het verandervermogen c.q. aanpassings-vermogen van APC, waarbij vooral het menselijke aspect niet uit het oog verloren mag worden.

Unique Value Proposition

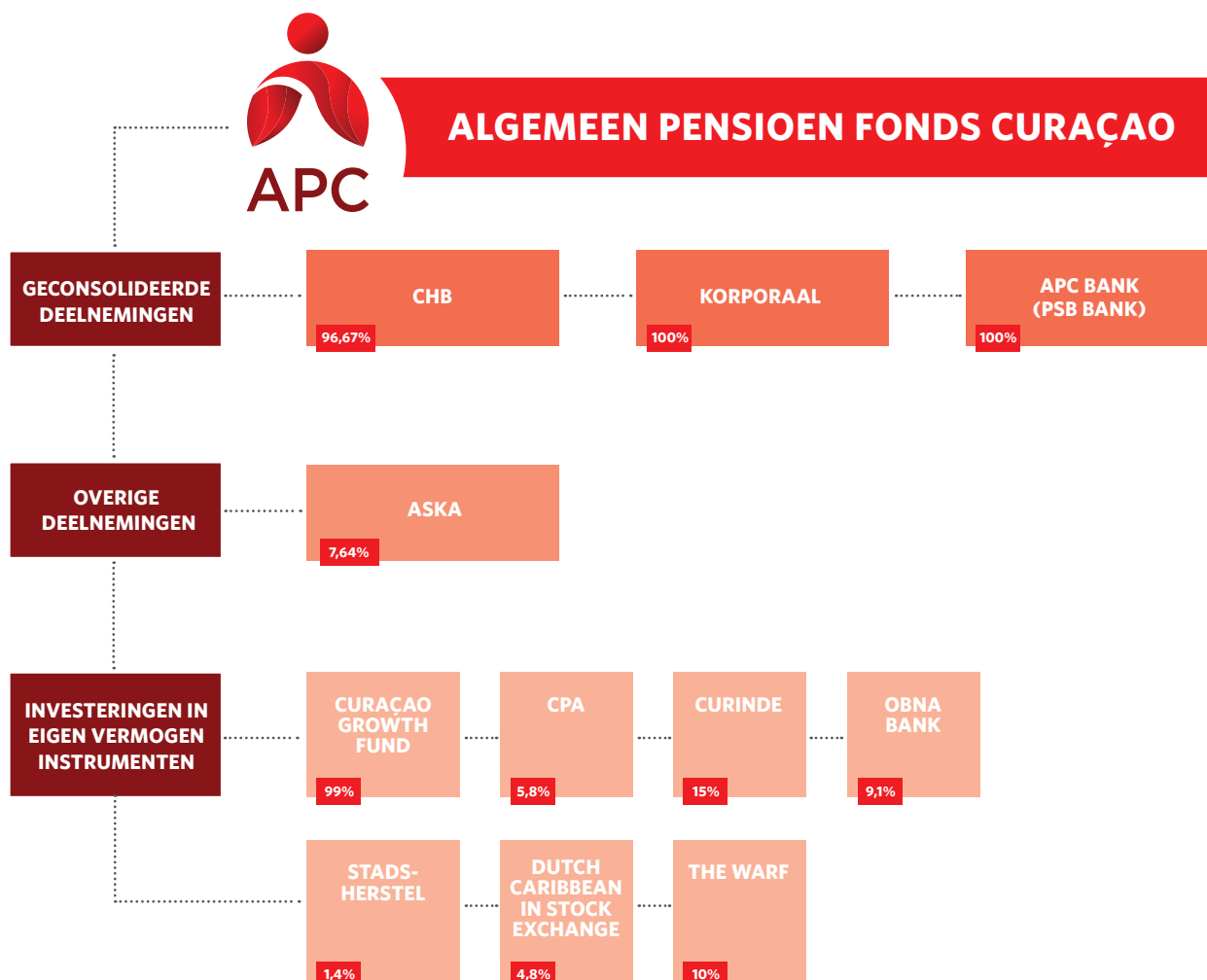
APC ontleent haar bestaansrecht aan de (pensioen)landsverordening APC (Plvo). Uit analyses blijkt dat individualisering een bedreiging kan vormen, desalniettemin is het de ambitie van APC om vanuit haar sterke merknaam de markten te betreden, waar een sterk imago en commerciële kracht belangrijk zijn.

Digital Optimization

APC heeft de afgelopen jaren reeds aan digitale optimalisatie gewerkt en heeft al vruchten geplukt van een, deels digitale, optimalisering van de organisatie. Dit heeft APC versterkt in haar overtuiging dat technologische ontwikkelingen het fonds een robuust fundament kunnen geven. Derhalve hecht het fonds waarde aan vergaande automatisering en digitalisering.

ORGANISATIE

Onderstaand volgt de organisatiestructuur van APC Groep.

BESTUUR

Het hoogste orgaan van het fonds is het bestuur bestaande uit 7 leden, te weten een onafhankelijke voorzitter die tevens lid is, drie werknemersbestuursleden (van wie 1 de gepensioneerden vertegenwoordigt) en drie werkgeversbestuursleden. De samenstelling van het bestuur is geregeld in de Landsverordening APNA (P.B. 1997 no. 312). De bestuursleden worden voor een periode van 5 jaar benoemd. Na deze periode kan een bestuurslid worden herbenoemd.

De samenstelling van het bestuur was per 31 december 2023 als volgt:

NAAM, FUNCTIE EN GESLACHT	GEBORTE DATUM	DATUM AANTREDEN	DATUM AFTREDEN
Mevrouw Cindy Jozefa-Do Rego <i>Voorzitter (v)</i>	25 mei 1984	6 oktober 2022	6 oktober 2027
De heer Geomaly A.G. Martes <i>Lid (werknemersbestuurslid) (m)</i>	5 september 1960	10 maart 2014	10 maart 2024
De heer Amadeo V.E. Vilchez <i>Lid (werknemersbestuurslid) (m)</i>	8 januari 1964	1 september 2017	18 januari 2028
Mevrouw Janine Lacle <i>Lid (werkgeversbestuurslid) (v)</i>	26 november 1971	31 augustus 2015	31 augustus 2025
Mevrouw Civianny Axson <i>Lid (werkgeversbestuurslid) (v)</i>	5 september 1984	6 oktober 2022	6 oktober 2027
Mevrouw Sharetti Bryan <i>Lid (werknemersbestuurslid) (v)</i>	4 augustus 1972	18 januari 2023	18 januari 2028

Uitgangspunt in het handelen van ieder individueel bestuurslid en het bestuur als geheel is dat eenieder handelt in het belang van alle belanghebbenden van het fonds, rekening houdend met de korte- en langetermijneffecten van maatregelen. De overwegingen van het bestuur worden in de notulen van de bestuursvergaderingen vastgelegd. In dit bestuursverslag worden de overwegingen bij belangrijke besluiten in 2023 bij onderdeel Bestuursaanlegenheden van APC toegelicht.

Onderstaande tabel geeft aan waar de werkgevers- en werknemersvertegenwoordigers werkzaam zijn en welke functies zij bekleden:

NAAM EN FUNCTIE ALS BESTUURDER	WERKZAAM BIJ	IN DE FUNCTIE VAN
Mevrouw Cindy Jozefa-Do Rego <i>Voorzitter</i>	Stichting Overheidsaccountantsbureau	Manager
De heer Geomaly A.G. Martes <i>Werknemersbestuurslid</i>	Gepensioneerd	-
De heer Amadeo V.E. Vilchez <i>Werknemersbestuurslid</i>	Korps Politie Curaçao	Inspecteur
Mevrouw Janine Lacle <i>Werkgeversbestuurslid</i>	C&J Capital BV	Executive director
Mevrouw Civianny Axson <i>Werkgeversbestuurslid</i>	Stichting Overheidsaccountantsbureau	Junior Manager
Mevrouw Sharetti Bryan <i>Werknemersbestuurslid</i>	KPC	Unithoofd afdeling (Criminele) Informatie & inlichtingen

DIRECTIE

Het bestuur van het fonds heeft bij Bestuursbesluit no. 2/ 98 d.d. 14 april 1998 'Delegatiebesluit Algemeen Pensioenfonds van de Nederlandse Antillen' en bij Bestuursbesluit no. 4/ 2004 d.d. 19 oktober 2004 'Mandaatbesluit vertegenwoordigingsbevoegdheid Algemeen Pensioenfonds van de Nederlandse Antillen' een aantal van haar bevoegdheden aan de directie gemandateerd. De dagelijkse leiding van het fonds ligt als gevolg hiervan bij de directie. De directie bestaat uit een directeur en een adjunct-directeur.

De samenstelling van de directie is als volgt:

NAAM, FUNCTIE EN GESLACHT	GEBORTE DATUM	DATUM AANTREDEN	DATUM AFTREDEN
Mevrouw Evelyn Kruithof-Bor <i>Directeur (v)</i>	19 april 1972	21 september 2011	-
De heer Ramiro Griffith <i>Adjunct Directeur (m)</i>	26 juni 1977	1 juni 2018	-

De directie wordt bijgestaan door een Management Team van 5 leden.

Het aantal personeelsleden van de groep is als volgt:

ENTITEIT	31 DECEMBER 2023	31 DECEMBER 2022
Algemeen Pensioenfonds van Curaçao	64	72
Centrale Hypotheekbank NV	41	40
Korporaal NV	-	-
APC Bank NV	81	97
De APC Groep	186	209

BELEGGINGSCOMMISSIE

Het bestuur laat zich in de uitvoering van zijn taken met betrekking tot het beleggen van het vermogen van het fonds bijstaan door een beleggingscommissie bestaande uit externe beleggingsadviseurs. In de Landsverordening wordt geen melding gedaan van de zittingstermijn.

De samenstelling van de Beleggingscommissie is per ultimo boekjaar als volgt:

NAAM, FUNCTIE EN GESLACHT	GEBORTE DATUM	DATUM AANTREDEN	DATUM AFTREDEN
De heer Edgar V. Lotman <i>Voorzitter (m)</i>	10 maart 1952	22 februari 2001	-
De heer Oliver L. Bennett <i>Lid (m)</i>	8 maart 1969	16 augustus 2011	-
De heer Hendrikus C.A. Gerrits <i>Lid (m)</i>	22 augustus 1968	6 januari 2021	-

AUDIT COMMITTEE

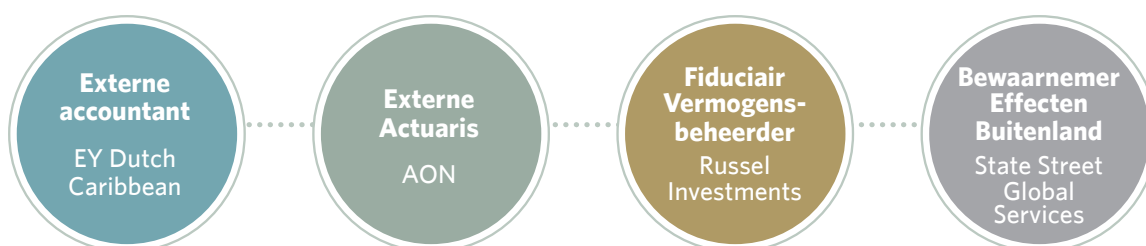
Het bestuur heeft een Audit Committee ingesteld. De Audit Committee bereidt de besluitvorming voor het bestuur voor over o.a. financiële verslaggeving, begroting, risicomanagement, compliance, interne controle, aanbevelingen van de externe accountant en externe actuaris. De Audit Committee bestaat (volgens het Besluit Audit Committee APNA) uit een voorzitter die tevens bestuurslid is en twee andere leden. Een van de laatstgenoemde leden hoeft geen lid van het bestuur te zijn.

De samenstelling van de Audit Committee is per ultimo boekjaar als volgt:

NAAM, FUNCTIE EN GESLACHT	GEBORTE DATUM	DATUM AANTREDEN	DATUM AFTREDEN
De heer Geomaly A.G. Martes <i>Voorzitter vanaf 12 januari 2015 (m)</i>	5 september 1960	10 maart 2014	10 maart 2024
Mevrouw Janine Ladé <i>Lid vanaf 1 juli 2022 (v)</i>	26 november 1971	31 augustus 2015	31 augustus 2025
De heer Rudsel A. Sophia <i>Lid vanaf 12 juni 2020 (m)</i>	18 augustus 1960	12 juni 2020	11 juni 2025

EXTERNE ONDERSTEUNING EN CONTROLE

Het fonds wordt bijgestaan door de volgende externe deskundigen:

**DERVIORI
EMERENCIANA (1987)**

Het opbouwen van pensioen is belangrijk omdat de AOV van de overheid niet altijd voldoende is om van te leven. Door pensioen op te bouwen, zorg je ervoor dat je later voldoende inkomen hebt om van te leven.

BESTUURSAANGELEGENHEDEN VAN APC

CORPORATE GOVERNANCE

Corporate Governance is het waarborgen van de onderlinge samenhang van de wijze van besturen, beheersen en toezicht houden op het bestuur van een organisatie, gericht op een efficiënte en effectieve realisatie van doelstellingen, alsmede het daarover op een open wijze communiceren en verantwoording afleggen ten behoeve van belanghebbenden. Het kader voor het bestuur en beheer van het fonds is in de Landsverordening APNA P.B. 1997 no. 311 opgenomen (Landsverordening APNA). In grote lijnen zijn de bestuurlijke verantwoordelijkheden bij APC als volgt verdeeld:

- Het bestuur heeft met het oog op een slagvaardig en efficiënt beleid en gebruikmakend van de mogelijkheden die het wettelijk kader daarvoor biedt, bevoegdheden, taken en werkzaamheden van het bestuur zoveel mogelijk aan de directie gedelegeerd of gemandateerd. Met betrekking tot de uitvoering van de gedelegeerde en gemandateerde bevoegdheden en werkzaamheden heeft het bestuur tevens nadere instructies en richtlijnen gegeven. Deze besluiten met betrekking tot de delegatie en mandatering van bevoegdheden, taken en werkzaamheden zijn in de Curaçaose Courant geplaatst. Het bestuur ziet erop toe dat de directie zich in de uitoefening van de aan haar overgedragen taken en gemandateerde bevoegdheden aan de wet- en regelgeving houdt. Hiertoe doet de directie in principe maandelijks verslag uit aan het bestuur;
- Het is de taak van het bestuur om de leden van de directie, de externe accountant en externe actuariële deskundigen te benoemen;
- Tot de taak van het bestuur behoort ook het vaststellen van het algemeen beleid, de vaststelling van de begroting, de jaarrekening en het jaarverslag alsook het vaststellen van een reglement arbeidsvoorwaarden voor directie en personeelsleden van het fonds;
- De directie is verantwoordelijk voor de dagelijkse leiding van de organisatie en maakt daarbij gebruik van de bevoegdheden die door het bestuur aan haar zijn gedelegeerd of gemandateerd.

In het vastgestelde Corporate Governance Handboek van APC (hierna: 'het handboek') is aangegeven wat Corporate Governance in de praktijk betekent en waarom het onderwerp voor het fonds van groot belang is.

Dit handboek sluit aan bij de Code Corporate Governance die in Curaçao bij landsbesluit is vastgesteld. Hierin zijn volgens internationaal aanvaarde normen, de uitgangspunten van goed en transparant bestuur en toezicht van vennootschappen en stichtingen vastgelegd. Het handboek richt zich op de drie functies van 'goed pensioenfondsbestuur': besturen, toezicht houden en verantwoording afleggen over wat APC gepland en gerealiseerd heeft. Door middel van een Corporate Governance Checklist evalueert de Legal and Compliance manager de status van Good Corporate Governance en indien er verbeterpunten zijn wordt hier tijdig actie op ondernomen.

Het bestuur verklaart hierbij dat APC in 2023 gehandeld heeft naar de geest en strekking van de bepalingen uit haar Handboek Corporate Governance. De naleving blijkt onder andere uit dit jaarverslag.

Met de inwerkingtreding van de LNTI zijn per 21 december 2022 tevens de Landsverordening Corporate Governance (P.B. 2014, no. 3 (G.T.)) en (een wijziging van) het Landsbesluit Code Corporate Governance Curaçao (P.B. 2020, no. 50) op onder meer APC van toepassing geworden.

DESKUNDIGHEID

De toelichting op de Landsverordening APNA geeft aan dat er binnen het bestuur kennis en ervaring op veel uiteenlopende terreinen gewenst is. Onder meer op gebieden als pensioenen, beleggingen, human resource management, financiële expertise, actuariële expertise en juridische expertise. Het bestuur hanteert profielschetsen voor bestuursleden en de voorzitter waarin de vereisten met betrekking tot kennis en ervaring en competenties zijn opgenomen. Bij het voordragen en benoemen van bestuursleden wordt de regering verzocht zich mede te laten leiden door deze profielschetsen.

EVALUATIE FUNCTIONEREN BESTUUR EN DIRECTIE

Het bestuur evalueert haar functioneren 1 keer per jaar in een besloten vergadering. De evaluatie over het jaar 2023 vindt nog plaats. Het bestuur evalueert tevens jaarlijks het functioneren van de directie. Voor de directie is de conclusie voor het jaar 2023 dat deze naar behoren heeft gefunctioneerd.

DIVERSITEIT

De 'Code Pensioenfondsen', waar normen voor 'goed pensioenfondsbestuur' voor de pensioenfondsen met statutaire zetel in Nederland zijn geformuleerd, wijdt aandacht aan de rol van en diversiteit in de samenstelling van het bestuur, het verantwoordingsorgaan (VO) en het intern toezicht van een pensioenfonds. Hoewel voldoening aan de 'Code Pensioenfondsen' door APC niet verplicht is, acht het fonds het belangrijk ter wille van de 'best practice' om hiermee rekening te houden. Ten aanzien van de diversiteit schrijft de 'Code Pensioenfondsen' het volgende voor:

- Het bestuur of VO zorgt ervoor dat de organen complementair zijn samengesteld. De organen moeten bij de samenstelling zorgen dat hun leden competenties en invalshoeken inbrengen die elkaar aanvullen.
- Het bestuur stelt, in overleg met het desbetreffend orgaan, concrete stappen vast om te bevorderen dat fondsorganen divers worden samengesteld. Ook geeft het bestuur aan hoe en binnen welke termijnen het van plan is om de gewenste diversiteit in leeftijd en geslacht te realiseren. Het bestuur legt dit vast in een diversiteitsbeleid.
- In het bestuur en VO zitten tenminste één man en één vrouw.
- In het bestuur en VO zitten tenminste één lid boven en één lid onder de veertig jaar.
- Het bestuur en het intern toezicht houden bij het opstellen van de profielschets rekening met het diversiteitsbeleid.
- Bij de invulling van een vacature wordt actief gezocht naar kandidaten die passen in de diversiteitsdoelstellingen. Het bestuur neemt hierover tijdig contact op met degenen die betrokken zijn bij het voordragen of de verkiezing van kandidaten.
- Het bestuur toetst voorgedragen kandidaten mede aan de hand van de diversiteitsdoelstellingen.

Voor wat betreft de samenstelling van het bestuur van APC wordt aangemerkt dat het fonds voor wat betreft geslacht aan het gestelde voldeed (samenstelling jaar 2023: 2 mannen en 4 vrouwen, jaar 2022: 2 mannen en 4 vrouw). Ook voor wat betreft de leeftijd voldeed het fonds aangezien er 2 leden onder de 40 jaar zitting in het bestuur hebben.

RISICOMANAGEMENT

Het bestuur is verantwoordelijk voor de inrichting en goede werking van het interne risicobeheersings- en controlesysteem ten behoeve van alle risico's waaraan het pensioenfonds zich ziet blootgesteld. Risicomanagement bij APC moet ervoor zorgen dat het pensioenfonds haar langetermijnstrategie kan uitvoeren en daarbij voldoende robuust is om risico's op te kunnen vangen. Er wordt veel aandacht besteed aan het op peil houden van kennis en het toepassen van methoden en technieken voor het efficiënter maken van de risicobeheersing binnen het fonds.

De 'first line of defence' en primaire verantwoordelijkheid van het risicomanagement ligt bij de Management Team leden. De Risk Manager zijnde de 'second line of defence' is belast met de ondersteuning, advisering en coördineren van de 'first line of defence' en bewaakt of het management zijn verantwoordelijkheden ook daadwerkelijk neemt. Bepaalde beleidsvoorbereidende taken en het organiseren van risk assessments zijn taken van de 'second line of defence'. De Manager Interne Audit, zijnde de 'third line of defence', is de bewaker dat het gehele systeem van risicomanagement functioneert. APC heeft een Risk Committee opgericht welke tot taak heeft de voorbereidende werkzaamheden te verrichten voor het toezicht door het bestuur op het door de directie gevoerde risicobeleid en het risicobeheer. De Risk Committee bespreekt de periodieke rapporteringen over de blootstelling aan risico's in relatie tot het risicobeleid en bespreekt onder andere de risk assessment rapportages, action tracking rapportages en key performance indicator rapportages.

RISICO BEREIDHEID

Een pensioenfonds is onlosmakelijk verbonden met het nemen van risico's, maar APC doet dat in beheerste mate. Het bestuur stelt strikte risicokaders vast, waarbinnen de beleggingen moeten plaatsvinden ('risk appetite'). Tegenover beleggingen met een laag risico en daarmee een min of meer gegarandeerde, maar lage opbrengst

(vastrentende waarden) staan beleggingen in zakelijke waarden. Deze gaan gepaard met een hoog risico en een verwachte hoge opbrengst. Zo houdt het fonds de risico's zoveel mogelijk onder controle. De strategische beleggingsmix van het fonds komt niet willekeurig tot stand, maar vloeit voort uit de ALM studie waarin het risicokader van het fonds wordt bepaald en is nauwgezet afgestemd op onze pensioenverplichtingen in de loop van de komende tientallen jaren.

TOEZICHTHOUDER

In het kader van het toezicht dat de Centrale Bank van Curaçao en Sint Maarten (CBCS) op het fonds uitvoert, rapporteert het fonds per kwartaal de stand van de beleggingen aan de CBCS en per jaar de financiële positie van het fonds. Het fonds valt tevens onder de controle van de Algemene Rekenkamer die voor de Staten controle op het fonds uitvoert.

UITBESTEDING

Het buitenlandse vermogensbeheer en vermogensbewaring zijn sinds medio 2013 uitbesteed aan één fiduciair vermogensbeheerder en aan één centrale bewaarder. Het besluitvormingsproces rond de uitbesteding van het vermogensbeheer en selectie van de vermogensbeheerder was gebaseerd op een intensieve en uitputtende aanpak om risico's zo veel mogelijk in kaart te brengen en af te dekken. Het risico dat de vermogensbeheerders, die door de fiduciair vermogensbeheerder zijn geselecteerd, buiten de grenzen van het actieve risicobudget opereren, waardoor risico op financieel verlies ontstaat dat groter is dan voorzien, wordt beheerst door controle hierop door de fiduciair vermogensbeheerder, de beleggingsorganisatie binnen APC en tevens de global custodian die dit controleert. De global custodian en de beleggingsorganisatie binnen APC belast met de buitenlandse portefeuille controleren tevens of de externe fiduciair vermogensbeheerder blijft voldoen aan de door het pensioenfonds gestelde eisen aan onder meer kwaliteit, deskundigheid en servicegraad.

VERANTWOORDINGSORGANEN EN INTERN TOEZICHT

De Audit Committee vergadert minimaal per kwartaal. De Audit Committee vergadert minimaal per kwartaal met de directie, de Manager Interne Audit, de Manager Financiële Zaken, en zo nodig in aanwezigheid van de Risk Manager. Een beoordelingscommissie bestaande uit bestuursleden overlegt jaarlijks met de directie over de jaarplanning van de directieleden en stelt deze vast. De beoordelingscommissie adviseert het bestuur betreffende het functioneren van de directie.

COMMUNICATIE

Het fonds kent een aantal gestructureerde communicatiemomenten. Jaarlijks wordt in de tweede helft van het jaar een pensioenbericht aan de deelgenoten uitgebracht dat een overzicht geeft van de per ultimo december van het voorgaand jaar opgebouwde pensioendiensttijd en pensioenaanspraken alsmede aanspraken op het nabestaandenpensioen. Het fonds organiseert tweemaal per jaar een informatiebijeenkomst voor de deelgenoten die in de komende 6 maanden pensioneren.

ACTUARIS EN ACCOUNTANT

Volgens de Landsverordening APNA is benoeming van een registeraccountant die met de controle van de jaarrekening belast wordt, een verantwoordelijkheid van het bestuur. In deze landsverordening is tevens opgenomen dat het bestuur in overleg met de Centrale Bank van Curaçao en Sint Maarten een of meer actuariële deskundigen aanwijst die het bestuur adviseren in vraagstukken van actuariële en bedrijfstechnische aard. Het functioneren van de accountant en de actuaris wordt jaarlijks op basis van, door het bestuur goedgekeurde, vaste criteria beoordeeld. Indien van toepassing wordt naar aanleiding van deze beoordeling tevens door het bestuur beslist over eventuele verlenging van de opdracht aan de accountant en actuaris.

VERSLAG OVER HET BOEKJAAR

APC heeft gedurende het afgelopen boekjaar met grote inzet gewerkt om de doelstellingen van het Strategisch Plan 2022-2024 te bereiken met een reeks strategische en ondersteunende doelen die daaruit voortvloeiden. Onderstaand een gedetailleerd (maar niet limitatief) overzicht van de financiële ontwikkelingen en resultaten, evenals inzicht in de ontwikkelingen op het gebied van technologie, duurzaamheid en maatschappelijk verantwoord ondernemen die ons pensioenfonds kenmerken:

- Met betrekking tot het waarborgen van het behalen van het nettorendement uit beleggingen was het streefrendement 4,9% op basis van de vastgestelde Strategische Asset Allocatie 2023-2025. De groep heeft op basis van solide beleggingsbeleid een rendement van 5,2% op de binnenlandse portefeuille behaald en 11,5% op de buitenlandse portefeuille. Het resultaat op de totale beleggingsportefeuille van de groep in 2023 bedraagt 8,7%.
- Vernieuwde (upgraded) en opgemaakte beleidsstukken die bijdragen aan een solide en duurzaam pensioenfonds;
- Online risk dashboard dat gekoppeld is aan de risk register ter beheer en analyse van de risico's van APC;
- Afronding APC VVU regeling;
- Overgang Arbodienstverlening;
- Implementatie online learning portal (landscape) op basis van Corporate Curriculum voor APC waar diverse algemene en (functie)specifieke cursussen worden aangeboden zodat continue persoonlijke en groepsontwikkelingen worden gestimuleerd en gewaarborgd;
- APC-intranet geoptimaliseerd en geïmplementeerd;
- Opmaak van analyse tool voor internationale investeringen die de afdeling vermogensbeheer onafhankelijk van de fiduciair vermogensbeheerder ondersteunt in het monitoren van de ontwikkelingen en de effecten hiervan op de totale beleggingsportefeuille;
- Voor het verkrijgen van nieuwe instellingen die kunnen aansluiten bij de door APC uitgevoerde regeling, zijn presentaties gegeven aan de betreffende besturen, directies en management van deze potentiële nieuwe instellingen;
- De APC enkelvoudige jaarrekening 2022 is per 4 juli 2023 vastgesteld. Tevens is het Geconsolideerd Jaarverslag 2022 door het Bestuur vastgesteld en ingediend bij de Minister van Financiën binnen de vastgestelde wettelijke termijnen.
- De Begroting 2024 is per 19 juli 2023 door het Bestuur goedgekeurd en is aangeboden aan de Minister van Financiën.
- Oplevering plan van aanpak en start implementatie van strategische softwareapplicaties voor diverse afdelingen. Organisatiebreed verder werken met en verder ontwikkelen van automatisering, digitalisatie en de "Big data" analysis.
- Webinars voor de klanten van APC.

APC wil nogmaals alle betrokkenen bedanken voor hun vertrouwen, toewijding en inspanningen en kijken uit naar voortdurende samenwerking en vooruitgang in de komende jaren. Het is ons doel om innovatieve technologieën en geavanceerde data-analyse te integreren in onze dagelijkse werkprocessen, om efficiëntie en productiviteit te verhogen, en tegelijkertijd nieuwe inzichten en kennis te verwerven die onze bedrijfsvoering kunnen verbeteren.

We streven ernaar om een cultuur van continue leren en verbetering te stimuleren, waarin elke medewerker de tools en training krijgt die nodig zijn om te navigeren in een steeds digitaler wordende werkomgeving. Het is onze vaste overtuiging dat we, door voort te bouwen op de resultaten van dit jaar, in staat zullen zijn onze toewijding aan onze klanten en hun financiële welzijn nog verder te versterken.

Het komende jaar belooft vol kansen te zijn en APC is vastbesloten om deze aan te gaan in het belang van onze leden en de duurzaamheid van ons fonds.

**LISANDRA
COFFY**
(1983)

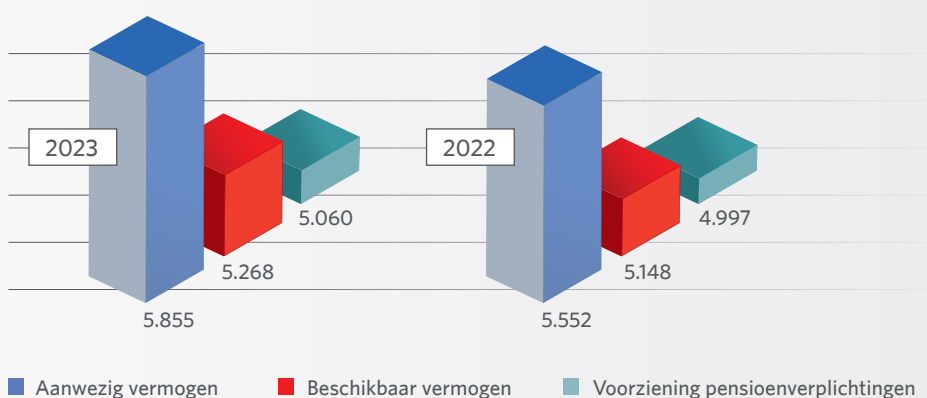
Ik verwacht financiële stabiliteit,
zodat ik een comfortabel leven kan
creëren voor mijn familie en mezelf.
Ik zie mezelf mijn persoonlijke doelen
bereiken.

FINANCIËLE POSITIE VAN DE APC GROEP

VERMOGEN

De APC Groep heeft per eind 2023 ad NAf 5.887 miljoen (2022: NAf 5.585 miljoen) aan bezittingen. Van deze bezittingen is NAf 430 miljoen (2022: NAf 404 miljoen) nodig ter dekking van de schulden en de overige voorzieningen. Het beschikbaar vermogen ultimo 2023 ad NAf 5.268 miljoen (2022: NAf 5.148 miljoen), gedefinieerd als het aanwezig vermogen minus de schulden en overige voorzieningen en de beleggingsreserve, is voldoende om de pensioenverplichtingen, die per eind 2023 op NAf 5.060 miljoen (2022: 4.997 miljoen) zijn gewaardeerd, te dekken.

Het geconsolideerd aanwezig en beschikbaar vermogen ten opzichte van de voorziening pensioenverplichtingen (VPV) is onderstaand grafisch weergegeven.

RESULTAAT

Per 31 december 2023 heeft de APC Groep een positief resultaat gerealiseerd van NAf 219.8 miljoen (2022: NAf 390.7 miljoen negatief). Een deel van het resultaat ad NAf 156.9 miljoen is aan de beleggingsreserve per 31 december 2022 gedoteerd. De beleggingsreserve is bestemd voor het opvangen van eventuele negatieve waardeveranderingen van de buitenlandse beleggingen. Verder is er voor NAf 11.1 miljoen gedoteerd aan de herwaarderingsreserve voor de vastgoedbeleggingen en NAf 51.8 miljoen aan de algemene reserve, voor het opvangen van de algemene risico's.

DEKKINGSGRAAD

De dekkingsgraad van de APC Groep, gedefinieerd als de verhouding tussen het pensioenvermogen en de voorziening voor pensioenverplichtingen, bedraagt 107,9% ultimo 2023. De dekkingsgraad per eind boekjaar 2022 was 103,7%. Het per ultimo 2023 beschikbaar aanwezig vermogen is derhalve voldoende om aan de pensioenverplichtingen te voldoen en is ook voldoende voor dekking van de algemene risico's. Om de algemene risico's te kunnen dekken streeft het fonds naar een minimale dekkingsgraad van 105%. Op termijn is een dekkingsgraad van 115% door het fonds gewenst zodat er voldoende reserve wordt aangehouden ter dekking van onverwachte tegenvallers, waaronder tegenvallende beleggingsresultaten als gevolg van een slecht beursklimaat in enig jaar.

De pensioenopbouw in een jaar dient gedekt te worden door de premies. Het resultaat op de pensioenopbouw is het verschil tussen de feitelijk ontvangen premie beschikbaar voor pensioenopbouw en het voor de opbouw van de pensioenaanspraken benodigd bedrag. Het bedrag ontvangen aan reguliere bijdragen ligt in lijn met het verwachte bedrag op basis van de totale bijdragegrondslag en een premiepercentage van 18%. Per saldo bedroeg het resultaat op pensioenopbouw NAf 2,7 miljoen positief (2022: NAf 3,8 miljoen positief).

Vanwege de wereldwijde vergrijzing alsook de toegenomen volatiliteit op de financiële markten, staan pensioenfondsen in het algemeen onder druk, waardoor zij genoodzaakt zijn hun beleidsinstrumenten zo optimaal mogelijk in te zetten.

BELEGGINGEN VAN DE APC GROEP

BELEGD VERMOGEN

De verdeling van het belegd vermogen van de groep over het binnen- en buitenland (exclusief liquide middelen) is voor zowel het jaar 2023 als 2022 hieronder grafisch weergegeven.

(in miljoenen ANG)	31 DECEMBER 2023	%	31 DECEMBER 2022	%
Binnenland	2.362	44%	2.299	45%
Buitenland	2.978	56%	2.811	55%
Totaal	5.340	100%	5.110	100%

Hieruit blijkt dat de procentuele geografische verdeling van het belegd vermogen per ultimo 2023 in lijn is met de procentuele geografische verdeling per ultimo 2022. De hierboven weergegeven waarden zijn gebaseerd op de waarderingsgrondslagen zoals gehanteerd voor de geconsolideerde jaarrekening. De verdeling van de beleggingsportefeuille van het fonds van zowel binnenland als buitenland naar de verschillende beleggingscategorieën (exclusief liquide middelen) is hieronder weergegeven.

Verdeling Beleggingsportefeuille ■ Ultimo 2023

(in miljoenen ANG)	BINNENLAND	%	BUITENLAND	%	TOTAAL	%
Vastrentende waarden (excl. deposito's)	1.840	78%	1.939	65%	3.779	71%
Aandelen	85	4%	1.041	35%	1.126	21%
Aankopen / transitorisch	-	0%	-2	0%	-2	0%
Vastgoedbeleggingen	383	16%	-	0%	383	7%
Deelnemingen	1	0%	-	0%	1	0%
Deposito's	53	2%	-	0%	53	1%
Totaal	2.362	100%	2.978	100%	5.340	100%

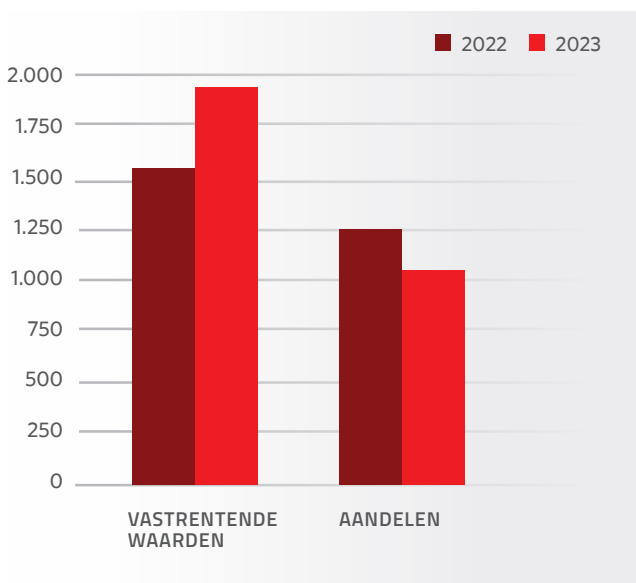
Verdeling Beleggingsportefeuille ■ Ultimo 2022

(in miljoenen ANG)	BINNENLAND	%	BUITENLAND	%	TOTAAL	%
Vastrentende waarden (excl. deposito's)	1.828	80%	1.525	54%	3.353	66%
Aandelen	67	3%	1.271	45%	1.338	26%
Aankopen / transitorisch	-	0%	15	1%	15	0%
Vastgoedbeleggingen	372	16%	-	0%	372	7%
Deelnemingen	1	0%	-	0%	1	0%
Deposito's	31	1%	-	0%	31	1%
Totaal	2.299	100%	2.811	100%	5.110	100%

Hieronder volgen grafische uiteenzettingen van de verdeling van de binnenlandse en de buitenlandse beleggingsportefeuilles over het jaar 2023 ten opzichte van het jaar 2022.

INTERNATIONALE FINANCIËLE MARKTEN

Beleggingsportefeuille buitenland verdeeld naar categorie:

In 2023 werden de wereldwijde financiële markten opnieuw beïnvloed door een reeks macro-economische en geopolitieke gebeurtenissen. Deze gebeurtenissen, variërend van aanhoudende inflatie tot fluctuaties in het monetair beleid van centrale banken en voortdurende geopolitieke spanningen, hebben gezamenlijk een complex en uitdagend financieel landschap gecreëerd.

De inflatie bleef een hardnekkig probleem, ondanks agressieve inspanningen van centrale banken om deze te beheersen. In de Verenigde Staten voerde de Federal Reserve een strikt monetair beleid met meerdere renteverhogingen, waardoor de beleidsrente tegen het einde van het jaar boven de 5% kwam. In de Eurozone volgde de Europese Centrale Bank een soortgelijke koers, hoewel minder agressief, en verhoogde de beleidsrente tot 3,75% per eind 2023. China daarentegen handhaafde een gematigd stimulerend beleid om de binnenlandse vraag te ondersteunen, met een relatief lage beleidsrente van 2,5%.

De wereldwijde economische groei vertraagde tot 3,1% in 2023, onder invloed van hoge inflatie en strakker monetair beleid. In de Verenigde Staten kwam de economische groei uit op 3,1% door sterke consumentenuitgaven en investeringen. De Eurozone en China zagen gematigde groei, respectievelijk 0,1% en 5,2% per eind december, waarbij China enigszins herstelde van eerdere Covid-19-gerelateerde verstoringen.

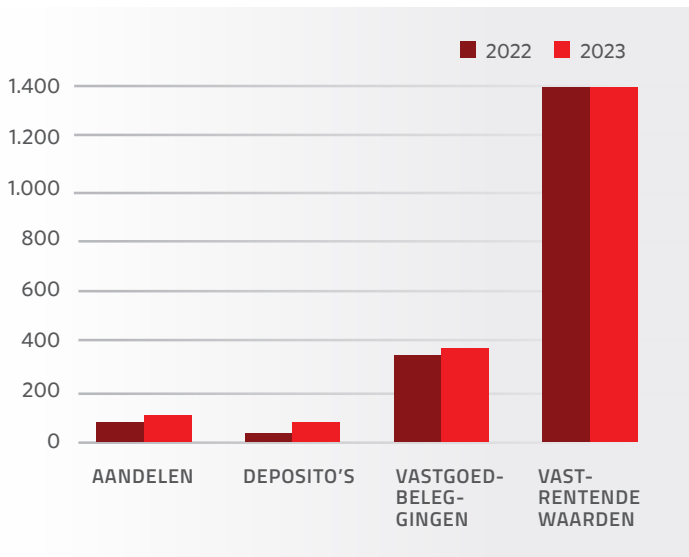
Geopolitieke gebeurtenissen speelden ook een significante rol in 2023. De aanhoudende oorlog tussen Rusland en Oekraïne veroorzaakte verdere verstoringen in de energie- en grondstoffenmarkten, met name in Europa. Energieprijzen bleven volatiel en hadden een negatieve invloed op de inflatiecijfers. In oktober 2023 begon een nieuw conflict in het Midden-Oosten na een aanval op Israël, wat leidde tot een verdere toename van geopolitieke spanningen en verstoringen in de regio. In diverse opkomende markten leidde politieke instabiliteit tot kapitaalvlucht en depreciatie van lokale valuta's, wat werd verergerd door stijgende rentelasten op buitenlandse schulden.

De financiële markten vertoonden gemengde prestaties met een aanzienlijke volatiliteit. Wereldwijde aandelenmarkten ervaarden schommelingen, waarbij Amerikaanse technologieaandelen zeer sterk herstelden. Obligatie rentes (yield curve) stegen wereldwijd door aanhoudende renteverhogingen, wat leidde tot dalende obligatiekoersen. Beleggers zochten naar veilige havens te midden van de voortdurende onzekerheid. Energieprijzen, met name olie en gas, bleven hoog en volatiel beïnvloed door geopolitieke spanningen en verstoringen in de levering. In 2023 werd de buitenlandse portefeuille geoptimaliseerd volgens de goedgekeurde SAA op basis van de resultaten van de ALM-studie voor de periode 2023-2025.

De allocatie naar zakelijke waarden werd met 10,0 procentpunten verminderd ten gunste van vastrentende waarden, met als doel het risiconiveau voor het fonds te verlagen terwijl het verwachtte lange termijn rendement van de totale portefeuille vrijwel onveranderd zal blijven in deze nieuwe opstelling.

CURAÇAO EN OVERIG CARIBISCHE DEEL IN HET KONINKRIJK

Beleggingsportefeuille binnenland verdeeld naar categorie:

De economische herstel en veerkracht die in 2022 begon zette zich voort in het jaar 2023. Zowel Curaçao als de andere eilanden die voorheen deel vormden van de voormalige Nederlandse Antillen kenden verschillende positieve ontwikkelingen zoals een groei van zowel het verblijf- en cruisetourisme en aanzienlijke investeringen in vastgoedprojecten. De toeristische sector werd de primaire economische pijler voor de eilanden en een voornamelijk deviezenbron. Ook had de groei in deze sector op alle eilanden een positieve invloed op de werkgelegenheid, vooral onder de jongere generatie. Ondanks deze positieve ontwikkelingen op de binnenlandse markt, waren er in 2023 ook de nodige uitdagingen. Een van de grootste uitdagingen was het effect van de wereldwijde inflatie die ook merkbaar was in vrijwel alle sectoren binnen deze kleine en open economieën. In maart 2023 heeft de Centrale Bank van Curaçao en Sint-Maarten naar aanleiding hiervan de beleningsrente verhoogd naar 5,5%. In juni 2023 is de beleningsrente ongewijzigd gebleven in lijn met het beleid van de Federal Reserve Bank van de Verenigde Staten.

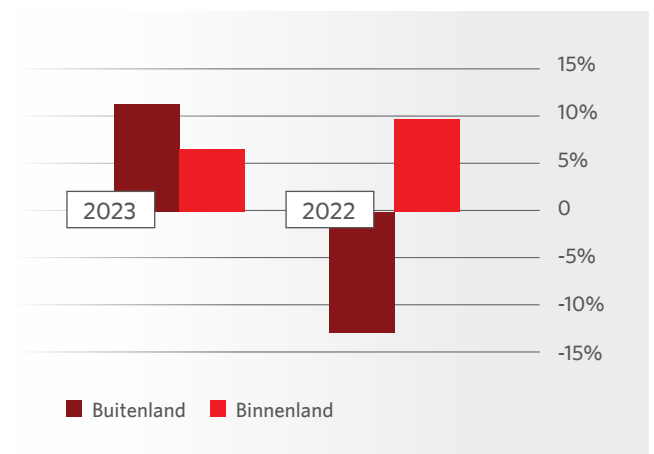
Gedurende het verslagjaar heeft APC haar binnenlandse portefeuille uitgebreid met een aantal grote investeringen in de energie en de toeristische sector terwijl een aantal andere investeringen voor verdere diversificatie van de binnenlandse

portefeuille zorgden. Op het gebied van vastgoed waren veel positieve ontwikkelingen. Het nieuw verkavelingsplan Brakkeput benaderde de einde van de ontwikkelfase en zou begin 2024 in de verkoop gaan. Het herstel en vertrouwen in de toeristische sector vertaalde zich in erfpachtuitgiftes voor de ontwikkeling van een deel van Cas Abou. Het masterplan voor Waterfort Plaza is, na een samenwerkingstraject met VVRP, verstuurd naar UNESCO ter informatie en reactie. Er is nog steeds veel interesse in het project en dat heeft reeds nu een merkbaar en positief effect op de revitalisatie van Punda. Er is verder op verschillende gebieden hard gewerkt aan de herontwikkeling van het Waterfort Plaza. In 2023 is het traject verder voorgezet om invulling te geven aan APC Bank en zijn verdere voorbereidingen getroffen voor het operationeel maken van de digitale bank. Dit traject wordt met de nodige zorgvuldigheid uitgevoerd.

Alles bij elkaar genomen was 2023 een uitdagend jaar voor zowel de internationale financiële markten als de binnenlandse markt. De aanhoudende macro-economische en geopolitieke onzekerheden maakten het voor APC noodzakelijk om zich aan te passen aan de veranderende omstandigheden en risico's. Voorzichtigheid en diversificatie bleken cruciaal voor het beheersen van risico's en het behoud van vermogenswaarde in dit complexe financiële klimaat.

RENDEMENTEN

Het rendement op de binnenlandse beleggingen bedroeg in 2023 5,2% (2022: 9,5%) terwijl het rendement op de buitenlandse beleggingen 11,5% bedroeg (2022: 13,8% negatief). Op de totale beleggingsportefeuille van de groep werd een rendement behaald van 8,7% (2022: 4,1% negatief). De rendementen voor de boekjaren 2023 en 2022 zijn hieronder grafisch weergegeven.

**JAVIER
MARDENBOROUGH**
(1985)

Pensioen opbouwen is nu heel belangrijk voor mij. Ik wil zeker weten dat ik later genoeg geld heb om comfortabel te leven en mijn passies zoals schilderen en piano spelen te blijven volgen. Door nu slim met mijn geld om te gaan, bereid ik me voor op een toekomst met financiële zekerheid en vrijheid om mijn dromen na te jagen.

ACTUARIËLE ANALYSE VAN DE RESULTATEN

De resultaten van het fonds kunnen worden uitgesplitst naar een aantal bronnen zoals hieronder weergegeven. De actuariële analyse is gebaseerd op de enkelvoudige jaarrekening van APC.

De voornaamste oorzaken van het resultaat in het boekjaar zijn:

<i>(in miljoenen ANG)</i>	RESULTATENBRON 2023	RESULTATENBRON 2022
Resultaat op beleggingsopbrengsten en inflatie	250	-416
Correctie ten laste van het resultaat primo	0	92
Resultaat op pensioenopbouw	3	4
Kosten	-0	-1
Uitkeringen	-1	1
Risicoproces (sterfte)	-14	-9
Risicoproces (arbeidsongeschiktheid)	-3	-1
Wijziging actuarieel grondslag en correctie Maia	-25	0
Incidentele mutaties en diversen	10	28
Correctie ten laste van het resultaat ultimo	0	-3
Resultaat	220	-305

RESULTAAT OP BELEGGINGSOPBRENGSTEN EN INFLATIE

Het resultaat op beleggingsopbrengsten en inflatie is gelijk aan de behaalde netto beleggingsopbrengsten verminderd met de technisch benodigde interest. Het resultaat op beleggingsopbrengsten per ultimo boekjaar 2023 is positief en bedraagt per saldo NAF 250.3 miljoen. Per ultimo 2022 was dit resultaat per saldo NAF 415.9 miljoen negatief.

De toeslagverlening (indexatie) is voorwaardelijk en wordt toegekend indien er sprake is van een algemene loonsverhoging én als de dekkingsgraad van het pensioenfonds dit toestaat. Het fonds heeft zowel primo 2023 als primo 2024 (ultimo 2023) geen indexatie toegekend en er was ook geen sprake van in te halen indexaties.

De overheid heeft in het jaar 2023 met terugwerkende kracht (TWK) ingaande 2019 en voor 2020 een algemene loonindexatie doorgevoerd. Het fonds heeft hierdoor, gebaseerd op de dekkingsgraad positie per eind 2018 (<105%) en per eind 2019 (<105%) geen indexatie toegekend die gebaseerd zijn op deze percentages. Derhalve staan deze op de in te halen indexatielijst van het fonds.

CORRECTIE TEN LASTE VAN HET RESULTAAT PRIMO / ULTIMO

In verband met de per eind 2022 doorgevoerde stelselwijziging - waardering van de binnenlandse vastgoedbeleggingen tegen reële waarde - is het vermogen per begin van het jaar 2022 (primo) met saldo NAF 92 miljoen verhoogd en per eind van het jaar 2022 (ultimo) met NAF 2.7 miljoen. De waardemutatie is als een herwaarderingsreserve, als onderdeel van het beschikbaar vermogen, verwerkt. Er zijn voor het boekjaar 2023 geen stelselwijzigingen doorgevoerd, waardoor de correcties primo en ultimo 2023 nihil zijn.

RESULTAAT OP PENSIOENOPBOUW

Het resultaat op pensioenopbouw is het verschil tussen de feitelijk ontvangen premie beschikbaar voor pensioenopbouw en het voor de tijdsevenredige opbouw van de pensioenaanspraken benodigd bedrag. De opbouw van de pensioenaanspraken in het boekjaar, als gevolg van de toename van de doorgebrachte diensttijd, dient in beginsel te worden gedekt door ontvangen bijdragen. Per saldo bedraagt het resultaat op pensioenopbouw NAf 2.7 miljoen positief (2022: NAf 3.8 miljoen positief). Het bedrag ontvangen aan reguliere bijdragen is in lijn met het bedrag dat het fonds op basis van de totale bijdragegrondslag, een premiepercentage van 18%, zou verwachten.

RESULTAAT OP KOSTEN

Het resultaat op kosten is het verschil tussen de opslag voor kosten zoals deze is opgenomen in de premie plus de vrijval van de kostenopslag uit de VPV minus de werkelijke kosten volgens de rekening van baten en lasten. Hierbij wordt gekeken in welke mate de werkelijk gemaakte kosten worden gedekt door de veronderstelde kostenopslag (in de voorziening en premie). Het resultaat op kosten bedraagt NAf 0.3 miljoen negatief (2022: NAf 0.8 miljoen negatief). De opslag voor kosten in de premie bedraagt 2,5% van de bijdragegrondslag en de vrijval uit de VPV is 2,0% van de pensioenuitkeringen. Vanaf ultimo 2023 is de kostenopslag in de VPV verhoogd van 2,0% naar 2,5%.

RESULTAAT OP UITKERINGEN

Het resultaat op uitkeringen is het verschil tussen de verwachte vrijval uit de VPV voor uitkeringen, inclusief afkoop, en de werkelijke uitbetaalde uitkeringen conform de staat van baten en lasten, inclusief het bedrag aan vervallen maar niet uitbetaalde pensioenen en afkoop. Het resultaat op uitkeringen in het boekjaar bedraagt NAf 1.2 miljoen negatief (2022: NAf 0.7 miljoen positief).

RESULTAAT OP RISICOPROCES (STERFTE)

Hieronder verstaan wij de invloed van sterfte op de hoogte van de voorziening. Hierbij komt het verschil tussen werkelijke en veronderstelde sterfte tot uiting. Aan de berekening van de VPV liggen overlevings-tafels ten grondslag. Op basis van die overlevingstafels wordt door overlijden bij verzekeringen met een risico van langlevens (ouderdomspensioenen) een zekere vrijval uit de VPV verwacht.

Bij verzekeringen met risico van kortleven (latent partnerpensioenen) wordt juist verwacht dat door overlijden de VPV moet worden verhoogd. De toekenning van de ingegane invaliditeitspensioenen en ingegane partnerpensioenen wordt ook onder dit resultaat verondersteld. Daarnaast bevat de kostendekkende premie een component voor dekking van het nabestaandenpensioen bij overlijden waarvoor nog geen VPV is opgebouwd. Deze is beschikbaar voor financiering van het ingaande nabestaandenpensioen.

Evenals voorgaande jaren heeft het fonds ook de bijzondere bijdragen van de pensioentrekkende onder het risicoproces geboekt. De gehuwde pensioentrekkenden betalen voor de verzekering van hun nabestaandenpensioen 3% premie over hun ouderdomspensioenen. In feite is deze premie bedoeld ter dekking van het risico van overlijden. Daarom is de bijzondere bijdrage een bron om het sterfterisico te dekken. Samen met de opslag voor overlijdensrisico in de premie bedraagt het verlies op sterfte NAf 13.7 miljoen (2022: NAf 9.2 miljoen verlies).

HET RESULTAAT OP RISICOPROCES (ARBEIDSONGESCHIKTHEID)

In het boekjaar 2023 is NAf 6.6 miljoen aan de voorziening toegevoegd als gevolg van invalidering. Vanuit de premie kwam een bedrag van NAf 3.8 miljoen, ofwel 0,75% van de bijdrage grondslag beschikbaar. Per saldo resulteert dit in een negatief resultaat op invalidering van NAf 2.8 miljoen (2022: 0.7 miljoen negatief).

WIJZIGING ACTUARIËLE GRONDSLAGEN EN CORRECTIE MAIA

De verhoging van het reservering percentage ter opvang van kosten (excasso opslag) van 2,0% naar 2,5% had een negatief effect op het vermogen van NAF 24.6 miljoen.

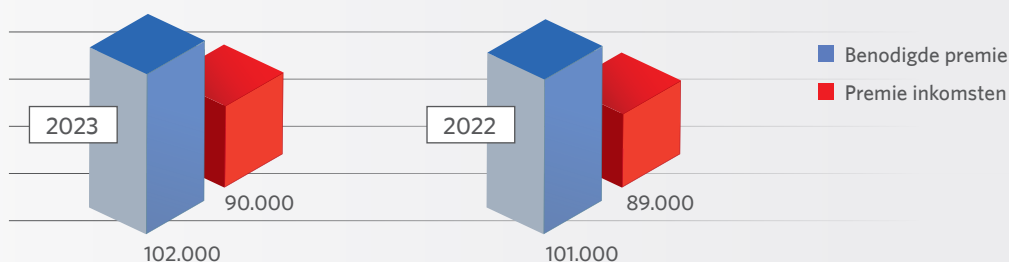
RESULTAAT OP INCIDENTELE MUTATIES EN DIVERSEN

Onder deze paragraaf zijn de invloed van de terugwerkende kracht (TWK) mutaties, de mutaties anders dan overlijden en invalidering en overige incidentele mutaties en diversen ondergebracht. Per saldo resulteert dit in een positief resultaat van NAF 9.7 miljoen (2022: NAF 28.0 miljoen positief).

ACTUARIEEL BENODIGDE PREMIE

Over het jaar 2023 waren de premie-inkomsten te laag c.q. onvoldoende om de kosten van pensioenopbouw, inclusief de solvabiliteitsopslag, te dekken.

Verhouding tussen de actuariële kosten en de premie-inkomsten:

De benodigde premie was in het jaar 2023 lager dan de premie-inkomsten. De premie is bedoeld voor de opbouw van de actieven en dient daarom de volgende actuariële kosten te dekken:

- **Coming service:** betreft de kosten van de jaarlijkse opbouw van actieve deelnemers.
- **Opslag voor overlijdensrisico:** indien een deelnemer in actieve dienst overlijdt, wordt het nabestaandenpensioen gebaseerd op de diensttijd tot pensioendatum. De kosten hiervan zijn begroot op 4% van de coming service.
- **Opslag voor arbeidsongeschiktheidsrisico:** bij arbeidsongeschiktheid dient de pensioenopbouw door te lopen, terwijl de premie-inkomsten dan stoppen. Bovendien komt per direct een arbeidsongeschiktheidspensioen tot uitkering. De kosten hiervan zijn begroot op 0,75% van de bijdragegrondslag.
- **Opslag voor uitvoeringskosten:** betreft de in de premie opgenomen bedrag beschikbaar voor kosten. Dit laatste is 2,5% van de bijdragegrondslag.
- **Solvabiliteitsopslag:** bij de benodigde premie wordt tevens een 15% solvabiliteitsopslag geheven.

De premie-inkomsten bestaan uit zowel bijdragen door deelgenoten als bijdragen door de werkgevers. De totale bijdrage bedraagt 18% van de bijdragegrondslagen. De bijdragegrondslag is het ambtelijk inkomen voor dat jaar. De bijdragen van de deelgenoten, als onderdeel van dit 18%, is gelijk aan 6% van de bijdragegrondslag verminderd met de franchise. Dit deel wordt door de werkgever ingehouden op de inkomsten van de overheidsdienaar.

RICHARD WILLEMS

(1986)

Ik wil een goed voorbeeld en een goede vader zijn voor mijn zoon, zodat hij met trots kan zeggen dat hij mijn zoon is.

Actuariële verklaring

Opdracht

Door het Algemeen Pensioenfonds van Curaçao is aan Aon Nederland cv de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring over het boekjaar 2023.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van het Algemeen Pensioenfonds van Curaçao. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op ANG 41.000.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven ANG 2.050.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- de voorziening pensioenverplichtingen toereikend is vastgesteld;
- de reguliere premieinkomsten toereikend zijn;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn voor zover ook van toepassing op de wet- en regelgeving op Curaçao in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn op basis van de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten overeenkomstig de ABTN van 25 maart 2024, als geheel gezien, vastgesteld op ANG 5.059.635.000. De rekenrente die in boekjaar 2023 is toegepast is 3,5%. Voor de lange termijn is het van belang de houdbaarheid van de rekenrente te blijven monitoren.

De ontvangen premie is voldoende om de toegekende aanspraken in 2023 te financieren, maar niet voldoende om de volledige solvabiliteitsopslag te financieren.

De opslag voor kosten in de premie, in combinatie de vrijval voor kosten uit de voorziening, was niet voldoende ter dekking van de werkelijke uitvoeringskosten in 2023.

Op basis van de aan ons verstrekte gegevens concludeer ik dat het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Het vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum voldoende ter dekking van de voorziening pensioenverplichtingen. Er is voldoende buffer aanwezig ter dekking van de algemene risico's en niet voldoende buffer ter dekking van de beleggingsrisico's.

De vermogenspositie is naar mijn mening voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen hoger is dan het minimaal vereist eigen vermogen maar lager is dan het vereist eigen vermogen.

De dekkingsgraad van het pensioenfonds is per balansdatum meer dan 100%. Op basis van de bepalingen uit hoofde van de pensioenlandsverordening overheidsdienaren en de valuation guidelines van CBCS heeft het pensioenfonds per balansdatum voldoende vermogen om aan haar pensioenverplichtingen te kunnen voldoen.

Rotterdam, 24 juni 2024

Drs. A.G.M. den Hartogh AAG CERA
Verbonden aan Aon Nederland cv

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: Het Bestuur en de Directie van het Algemeen Pensioenfonds van Curaçao

Ons oordeel

De in het verkort geconsolideerd jaarverslag 2023 van het Algemeen Pensioenfonds van Curaçao ("APC") opgenomen verkorte geconsolideerde jaarrekening 2023 is ontleend aan de gecontroleerde geconsolideerde jaarrekening 2023 van het APC.

Naar ons oordeel is de bijgesloten verkorte geconsolideerde jaarrekening in alle van materieel zijnde aspecten consistent met de gecontroleerde geconsolideerde jaarrekening 2023 van het APC op basis van de grondslagen zoals beschreven in de 'Algemene grondslagen' en 'Grondslagen voor waardering van activa en passiva' in de toelichting.

De verkorte geconsolideerde jaarrekening 2023 bestaat uit:

- De verkorte geconsolideerde balans per 31 december 2023
- De verkorte geconsolideerde staat van baten en lasten over 2023
- Het verkort geconsolideerd kasstroomoverzicht over 2023
- De toelichting op de verkorte geconsolideerde balans en de verkorte geconsolideerde staat van baten en lasten.

Verkorte geconsolideerde jaarrekening

De verkorte geconsolideerde jaarrekening bevat niet alle toelichtingen die zijn vereist op basis van de Landsverordening APC en hieruit voortvloeiende Landsverordeningen en Landsbesluiten, onder toepassing van in Nederland algemeen aanvaarde Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving voor waardering van de activa en passiva en methoden van resultaatbepaling waaronder de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving voor middelgrote en grote rechtspersonen voor zover niet strijdig met de van toepassing zijnde Landsverordeningen en Landsbesluiten.

Het kennismaken van de verkorte geconsolideerde jaarrekening en onze verklaring daarbij kan derhalve niet in de plaats treden van het kennismaken van de gecontroleerde geconsolideerde jaarrekening van het APC en onze controleverklaring daarbij.

De gecontroleerde geconsolideerde jaarrekening en onze controleverklaring daarbij

Wij hebben een goedkeurend oordeel verstrekt bij de gecontroleerde geconsolideerde jaarrekening 2023 van het APC in onze controleverklaring van 24 juni 2024.

Verklaring over de in het verkort geconsolideerd jaarverslag opgenomen andere informatie

Het verkort geconsolideerd jaarverslag omvat andere informatie. Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de geconsolideerde jaarrekening verenigbaar is en geen materiele afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten van de Internationale Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

De directie en het bestuur zijn verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie.

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de directie voor de verkorte geconsolideerde jaarrekening

De directie is verantwoordelijk voor het opstellen van de verkorte geconsolideerde jaarrekening op basis van de grondslagen zoals beschreven in de 'Algemene grondslagen' en 'Grondslagen voor waardering van activa en passiva' in de toelichting.

De audit commissie is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de APC.

Onze verantwoordelijkheden

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel of de verkorte geconsolideerde jaarrekening in alle van materieel belang zijnde aspecten consistent is met de gecontroleerde geconsolideerde jaarrekening op basis van onze werkzaamheden, uitgevoerd in overeenstemming met internationale controlestandaarden, waaronder standaard 810. "Opdrachten om te rapporteren betreffende de samengevatte financiële overzichten".

Curaçao   24 juni 2024
12084382   120/24903

Ernst & Young Accountants

Was getekend
C. Smorenburg RA AA

LORNA DAVELAAR

(1994)

Ik wil graag mijn eigen huis bouwen en daar met mijn partner een gelukkig gezin stichten. Kortom, ik wil het ideale 'huisje, boompje, beestje' leven verwezenlijken.

VOORUITZICHTEN VAN APC

APC is het jaar 2024 met vertrouwen ingegaan en zal verder doorwerken aan de implementatie van haar strategische doelen opgenomen in het Strategisch Plan 2022-2024. Het zal een jaar worden van diverse strategische ontwikkelingen en implementaties om de dienstverlening aangenamer te maken en de investeringen en het rendement hieruit te verduurzamen.

PEOPLE & CHANGE

Waarborgen van robuuste APC organisatie middels het doorontwikkelen van excellent leiderschap, actief bewustzijn, realisatie van bedrijfsstrategie en het behalen van de bedrijfsresultaten.

CUSTOMER EXPERIENCE

Verhogen klanttevredenheid en optimalisering (interne en externe) stakeholdersmanagement. Verdere versterking van APC door het aanscherpen van haar marketing- en communicatiebeleid in combinatie met een uitstekende dienstverlening.

UNIQUE VALUE PROPOSITION

- Modernisering van de PLVO en LV APC en hierdoor het uitbreiden van het aantal aangesloten organisaties, het beheer van meerdere investering-/pensioenregelingen en het aanbieden van meerdere investering-/pensioenproducten conform de gestelde randvoorwaarden van APC.
- Intensiveren en/of exploreren van samenwerking met strategische partners voor het behalen van schaalvoordelen en verdere uitbouw van de positionering van APC en vervolgens (nader) positioneren van APC Groep.
- Actief acquisitiebeleid ter uitbreiding van de binnenlandse beleggingsportefeuille. Gezien de huidige beperking van het APC en de uitdagingen op de lokale markt, is het van belang samenwerken met strategische partners te exploreren.

DIGITAL OPTIMIZATION

- Optimalisatie, beheer en ondersteunen van infrastructuur, software, processen en dienstverlening.
- Opzetten/ Upgraden en digitalisatie (core business) toepassingen APC breed ter waarborging van de continuïteit en toekomstbestendigheid van APC.
- State of the Art uitvoering van de 1st, 2nd and 3rd line of defence door de vergaande automatisering in de pensioen-, beleggings- én financiële administratie. Door gebruik van bijvoorbeeld robotics, data analyse-, cybersecurity-, compliance- en overige software tools wordt verder gewerkt aan een robuust en deugdelijk fundament.

FINANCIËEL

- Waarborgen van het behalen van het nettorendement uit beleggingen. Realiseren en waarborgen, dat er een kostendekkende pensioenpremie in rekening wordt gebracht en het beheersen van de beheerskosten en optimaal Treasury management.
- Realisatie investeringsbegroting 2024.
- Liquiditeiten: Monitoring onzekerheid van diverse te ontvangen kasstromen (terugbetaalcapaciteit) van diverse investeringen, uitgezette leningen van derden en te ontvangen pensioen en overige premies van de overheid. APC zal voldoening aan de verplichtingen strak monitoren en in communicatie blijven met partijen hieromtrent en strategische keuzes maken om in de nabije toekomst een steeds groter deel van het belegd vermogen aanwenden om te kunnen voldoen aan de uitkeringsverplichtingen uit hoofde van voornoemde regelingen waardoor het vereiste rendement onder druk komt te staan.
- ALM-onderzoek en strategische asset allocatie: APC heeft in 2023 een ALM onderzoek uitgevoerd en een Strategische Asset Allocatie vastgesteld voor de periode 2023–2025. Naar aanleiding hiervan is de buitenlandse beleggingsportefeuille geoptimaliseerd zodat deze robuuster is ingericht rekening houdend met de volatiliteit op de internationale financiële markten.

APC beschikt over voldoende financiële veerkracht om de volatiliteit, zoals geïdentificeerd in onze impactanalyses, te absorberen. Verder anticiperen we niet op aanzienlijke afwaarderingen van activa. Niettemin, gezien de macro-economische invloed op andere bedrijven, is deze financiële duurzaamheid niet onbegrensd. APC zal consistent en consequent blijven monitoren en indien noodzakelijk strategische en tactische maatregelen implementeren om de continuïteit van het pensioenfonds te waarborgen.

VERKORTE GECONSOLIDEERDE JAARREKENING 2023 VAN DE APC GROEP

Verkorte geconsolideerde balans per 31 december 2023

<i>Na resultaatbestemming (in duizenden ANG)</i>	31 DECEMBER 2023	31 DECEMBER 2022
Activa		
Beleggingen	5.339.884	5.109.703
Immateriële vaste activa	13.192	14.382
Materiële vaste activa	18.903	18.818
Vorraden	210	420
Overige vorderingen	204.569	172.581
Liquide middelen	310.675	269.032
Totaal Activa	5.887.433	5.584.936

<i>(in duizenden ANG)</i>	31 DECEMBER 2023	31 DECEMBER 2022
Passiva		
Groepsvermogen	397.764	183.646
Aandeel derden	1.798	1.765
Voorziening voor pensioenverplichtingen	5.059.635	4.997.275
Overige voorzieningen	10.111	10.098
Voorziening latente belasting	5.802	3.387
Schulden	412.323	388.765
Totaal Passiva	5.887.433	5.584.936

Verkorte geconsolideerde staat van baten en lasten over 2023

<i>(in duizenden ANG)</i>	31 DECEMBER 2023	31 DECEMBER 2022
Baten		
Pensioenbijdragen	108.290	95.986
Opbrengsten uit Beleggingen	454.420	(216.433)*
Waardeoverdracht	-	280
Rente opbrengst op vorderingen	3.238	1.445
Overige inkomsten	5.217	4.303
Totaal Baten	571.165	(114.419)

<i>(in duizenden ANG)</i>	31 DECEMBER 2023	31 DECEMBER 2022
Lasten		
Pensioenuitkeringen	229.397	221.638
Beheerskosten	48.548	44.031*
Interestlasten	7.485	7.673
Benodigde toevoeging aan / (vrijval van) voorziening voor:		
■ Pensioenverplichtingen	62.360	14.566
■ Dubieuze debiteuren	883	(11.887)
■ Duurtetoeslag en Compensaties personeel	496	251*
Resultaat opschoningstraject	210	-
Correctie resultaat voorgaand jaren	1.668	-
Totaal Lasten	351.047	276.272
Resultaat boekjaar	220.118	(390.691)
Winstbelasting	216	-
Resultaat boekjaar	219.902	(390.691)
Aandeel derden	(33)	(25)
Totaal resultaat toe te voegen aan/ (te onttrekken van) het vermogen	219.869	(390.716)

*De vergelijkende cijfers zijn voor presentatie doeleinden aangepast.

Verkort geconsolideerd kasstroomoverzicht

<i>(in duizenden ANG)</i>	31 DECEMBER 2023	31 DECEMBER 2022
Kasstroom uit pensioen en operationele activiteiten:		
Ontvangen pensioenbijdragen	100.339	99.423
Ontvangen duurtetoeslagen	104.624	111.498
Ontvangen VUT-uitkeringen	204	858
Ontvangen compensaties	938	1.364
Ontvangen compensaties VVU	8.131	9.039
Ontvangen uhv vaste verrekenoersregeling	1.048	1.186
Ontvangen AOV uitkeringen	63.753	54.933
Ontvangen waardeoverdracht	-	280
Betaald aan pensioenuitkeringen	(227.868)	(221.375)
Betaald aan duurtetoeslagen	(104.333)	(108.379)
Betaald aan compensaties	(920)	(1.348)
Betaald aan compensaties VVU	-	
Betaalde beheerskosten	(47.472)	(41.986)
Netto (betalingen en ontvangsten) WP	(4.052)	(3.845)
Betaald aan AOV uitkeringen	(57.948)	(55.754)
Betaald aan restitutie premie WW	(82)	(69)
Betaalde interest op leningen bij Kredietinstellingen	-	(9.500)
Betaald aan aflossingen van leningen bij kredietinstellingen	(1.200)	(7.428)
APC Bank geconsolideerde kasstroom uit operationele activiteiten	7.787	5.793
Overige ontvangsten en uitgaven	13.815	22.611
Totale kasstroom uit pensioen en operationele activiteiten	(143.235)	(142.702)
Kasstroom uit investeringsactiviteiten:		
Ontvangsten uit investeringsactiviteiten	3.159.811	3.880.504
Uitgaven investeringsactiviteiten	(2.974.932)	(3.842.049)
Totale kasstroom uit investeringsactiviteiten	184.879	38.455
Netto kasstroom	41.644	(104.248)
Het verloop van de liquide middelen is als volgt:		
Beginstand Liquide Middelen	380.898	485.146
Mutatie liquide middelen	41.644	(104.248)
Eindstand Liquide Middelen (inclusief R/C Girobank NV)	422.542	380.898
Reclassificatie R/C Girobank NV	(111.867)	(111.867)
Eindstand Liquide Middelen (exclusief R/C Girobank NV)	310.675	269.032
Money market funds	17.341	30.033
Overige liquide middelen	293.334	238.999
Totaal liquide middelen	310.675	269.032

TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS EN DE GECONSOLIDEERDE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

ALGEMENE TOELICHTING

De verkorte geconsolideerde jaarrekening van de APC groep is een samenvatting van en is ontleend aan de geconsolideerde jaarrekening 2023 van het Algemeen Pensioenfonds van Curaçao. De geconsolideerde jaarrekening 2023 van het Algemeen Pensioenfonds van Curaçao is opgesteld in overeenstemming met in Nederland algemeen aanvaarde grondslagen voor waardering van de activa en de passiva en methoden van resultaatbepaling waaronder de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving (RJ), met uitzondering van RJ 610, die uitgegeven zijn door de Raad voor de Jaarverslaggeving. RJ 610 sluit aan op de in de Nederlandse Pensioenwet en de hieraan gerelateerde Algemene Maatregelen van Bestuur opgenomen nadere voorschriften inzake verantwoording en grondslagen voor waardering door Pensioenfonds. Aangezien APC haar zetel heeft op Curaçao is er voor gekozen om RJ 610 niet volledig toe te passen, omdat dit strijdig kan zijn met de lokale regelgeving en de situatie op Curaçao anders is dan in Nederland. Naast de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving geldt ook de Landsverordening die voor APC geldt.

De onderstaande toelichtingen zijn een samenvatting van de toelichtingen opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening 2023 van het Algemeen Pensioenfonds van Curaçao.

VERWERKING VAN EEN ACTIEF OF EEN VERPLICHTING

Activa en verplichtingen worden in het algemeen gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs of de actuele waarde. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs. In de balans en in de staat van baten en lasten zijn referenties opgenomen. Met deze referenties wordt verwezen naar de toelichtingen.

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het fonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een

uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een in de balans opgenomen actief of verplichting blijft op de balans als een transactie (met betrekking tot het actief of de verplichting) niet leidt tot een belangrijke verandering in de economische realiteit met betrekking tot het actief of de verplichting.

Een actief of verplichting wordt niet langer in de balans opgenomen indien een transactie ertoe leidt dat alle of nagenoeg alle rechten op economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot het actief of de verplichting aan een derde zijn overgedragen.

VERANTWOORDING VAN BATEN EN LASTEN

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

SCHATTINGEN EN VERONDERSTELLINGEN

Om de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening te kunnen toepassen, is het nodig dat de directie c.q. het bestuur van APC zich over verschillende zaken een oordeel vormen en dat zij schattingen maken die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Dit is met name het geval bij het bepalen van de voorziening pensioenverplichtingen en de waardering van niet beursgenoteerde beleggingen. Achteraf kan blijken dat de gehanteerde waarde afwijkt van de feitelijke waarde. Indien het voor het geven van het vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de betreffende jaarrekeningpost.

SCHATTINGSWIJZIGINGEN

Per ultimo 2023 zijn de volgende wijzigingen in de actuariële grondslagen verwerkt:

- Het excasso opslagpercentage ter dekking van de beheerskosten is verhoogd naar 2,5% (2022: 2,0%).

Daarnaast zijn er geen andere significante schattingswijzigingen.

STELSELWIJZIGINGEN

In 2023 zijn er geen stelselwijzigingen doorgevoerd.

SALDERING VAN EEN ACTIEF EN EEN VERPLICHTING

Een financieel actief en een financiële verplichting worden uitsluitend gesaldeerd als het nettobedrag in de balans opgenomen, indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

CONTINUÏTEIT

De directie vindt het gerechtvaardigd om voor de waardeeringsgrondslagen het continuïteitsprincipe te hanteren. De in de onderhavige jaarrekening gehanteerde grondslagen van waardering en resultaatbepaling zijn dan ook gebaseerd op de veronderstelling van continuïteit van de entiteit.

CONSISTENTIE WAARDERINGSGRONDSLAGEN

De waardeeringsgrondslagen zijn hieronder weergegeven. De gehanteerde waardeeringsgrondslagen zijn ongewijzigd gebleven ten opzichte van het voorgaand jaar.

VERBODEN PARTIJEN

Als verboden partijen worden aangemerkt alle rechtspersonen waarover overheersende zeggenschap, gezamenlijke zeggenschap of invloed van betekenis kan worden uitgeoefend. Ook de bestuursleden, directieleden en nauwe verwanten zijn verboden partijen. Transacties van betekenis met verboden partijen worden toegelicht voor zover deze niet onder normale marktvoorwaarden zijn aangegaan. Hiervan wordt in toelichting 7.43 toegelicht de aard en de omvang van de transactie en andere informatie die nodig is voor het verschaffen van het inzicht.

VREEMDE VALUTA EN FUNCTIONELE VALUTA

De jaarrekening is opgesteld in Antilliaanse Guldens (ANG in duizenden), zijnde de functionele en presentatievaluta van APC. Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar Antilliaanse guldens tegen de koers per balansdatum. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum.

TRANSACTIES, VORDERINGEN EN SCHULDEN

Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode zijn in de jaarrekening verwerkt tegen intern vastgestelde standaardkoersen, welke op kwartaalbasis worden aangepast aan de marktkoersen. De uit de afwikkeling en omrekening voortvloeiende koersverschillen komen ten gunste of ten laste van de staat van baten en lasten.

VERANDERINGEN IN DE PRESENTATIE IN DE JAARREKENING EN BIJBEHORENDE TOELICHTINGEN

Er zijn geen veranderingen in de presentatie in de jaarrekening en bijbehorende toelichtingen.

AFRONDINGEN

In onderhavige jaarrekening kunnen er in de balans en de staat van baten en lasten en de bijbehorende toelichtingen afrondingsverschillen voorkomen.

CONSOLIDATIE

GRONDSLAGEN VOOR CONSOLIDATIE

In de consolidatie worden de financiële gegevens van APC opgenomen, samen met haar groepsmaatschappijen en andere rechtspersonen waarop zij een overheersende zeggenschap kan uitoefenen of waarover zij de centrale leiding heeft. Groepsmaatschappijen zijn rechtspersonen waarin APC direct of indirect overheersende zeggenschap kan uitoefenen doordat zij beschikt over de meerderheid van de stemrechten of op enig andere wijze de financiële en operationele activiteiten kan beheersen. Hierbij wordt tevens rekening gehouden met potentiële stemrechten die direct kunnen worden uitgeoefend op balansdatum.

De groepsmaatschappijen en andere rechtspersonen waarop zij een overheersende zeggenschap kan uitoefenen of

waarover zij de centrale leiding heeft, worden voor 100% in de consolidatie betrokken. Het aandeel van derden in het groepsvermogen en in het groepsresultaat wordt afzonderlijk vermeld.

Intercompany-transacties, intercompany-winsten en onderlinge vorderingen en schulden tussen groepsmaatschappijen en andere in de consolidatie opgenomen rechtspersonen worden geëlimineerd, voor zover de resultaten niet door transacties met derden buiten de groep zijn gerealiseerd. Ongerealiseerde verliezen op intercompany-transacties worden ook geëlimineerd tenzij er sprake is van een bijzondere waardevermindering. Waarderingsgrondslagen van groepsmaatschappijen en andere in de consolidatie opgenomen rechtspersonen zijn waar nodig gewijzigd om aansluiting te krijgen bij de geldende waarderingsgrondslagen voor de groep.

FUSIES EN OVERNAMES

Een overname wordt volgens de purchase accounting methode in de jaarrekening verwerkt. Dit betekent dat op overnamedatum de overgenomen activa en verplichtingen gewaardeerd worden tegen reële waarden. Het verschil tussen de verkrijgingsprijs en het aandeel van de entiteit in de reële waarden van de overgenomen identificeerbare activa en verplichtingen van een deelneming op het moment van de overname, wordt als goodwill van derden verwerkt. In geval van een fusie dan wel overname onder gemeenschappelijke leiding, waarbij de onderneming de overnemende partij is, wordt de carry-over accounting methode toegepast.

De fusie dan wel overname wordt dan in de jaarrekening over het boekjaar verwerkt tegen de boekwaarden zoals deze reeds waren opgenomen in de jaarrekening van de moedermaatschappij, vanaf de overnamedatum. De vergelijkende cijfers worden niet aangepast.

KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht

bestaan uit de liquide middelen. Kasstromen in vreemde valuta zijn omgerekend tegen de gemiddelde koers. Ontvangen en betaalde rente en ontvangen dividenden zijn opgenomen onder de kasstroom uit beleggingsactiviteiten. Ontvangen rente uit hoofde van pensioenpremies, VUT-uitkeringen en compensaties zijn opgenomen onder de kasstroom uit pensioenactiviteiten.

GRONDSLAGEN VOOR WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

VASTGOEDBELEGGINGEN

Vastgoedbeleggingen zijn onroerende zaken die worden aangehouden om huuropbrengsten en/of waardestijging te realiseren en niet dienen voor eigen gebruik.

De eerste waardering van vastgoedbeleggingen geschiedt tegen de verkrijgingsprijs, inclusief de transactiekosten. Na de eerste verwerking worden de vastgoedbeleggingen gewaardeerd tegen de reële waarde. Dit betekent dat de beleggingen gewaardeerd worden tegen de prijs die zou worden ontvangen bij verkoop van een activum of betaald om een verplichting over te nemen in een ordelijke transactie tussen marktdeelnemers op de meetdatum. Hierbij is er geen sprake van afschrijvingen, maar alleen waardeveranderingen als gevolg van de wijziging van de waardering tegen actuele waarde.

Winsten en verliezen die zijn ontstaan door een wijziging in de reële waarde van de vastgoedbeleggingen, worden verantwoord in de staat van baten en lasten van de periode waarin de wijziging zich voordoet.

Daarnaast houdt het fonds voor deze waardeveranderingen een herwaarderingsreserve aan die hetzij ten laste van de winstbestemming, hetzij ten laste van de Overige reserves wordt gevormd ter grootte van het verschil tussen de boekwaarde voor en na de herwaardering. Bij realisatie van de herwaardering via verkoop vindt rechtstreekse overboeking vanuit de herwaarderingsreserve naar de Overige reserves plaats. Een overboeking van de realisatie bij verkoop naar de staat van baten en lasten is dan niet toegestaan.

BEPALEN VAN DE REËLE WAARDE

Bij het bepalen van de reële waarde van vastgoedbeleggingen is een fair value hiërarchie van toepassing waarbij de volgende waarderingmethoden in chronologische volgorde worden gebruikt op basis van hun toepasbaarheid:

1. Marktbenadering: Hierbij wordt de waarde van het vastgoed vergeleken met soortgelijke objecten die recentelijk zijn verkocht in de markt. Hierbij wordt rekening gehouden met factoren zoals locatie, grootte, kwaliteit, en eventuele huurinkomsten.
2. Inkomstenbenadering: Hierbij wordt de waarde van het vastgoed bepaald op basis van de verwachte toekomstige inkomsten die het kan genereren. Dit kan bijvoorbeeld door de netto operationele inkomsten (NOI) te delen door het gemiddelde gewenste rendement van vergelijkbare objecten in de markt.
3. Kostenbenadering: Hierbij wordt gekeken naar de kosten om een vergelijkbaar object te bouwen, rekening houdend met afschrijvingen. Deze methode wordt vaak gebruikt voor unieke eigendommen waarvan weinig vergelijkbare verkooptransacties beschikbaar zijn.

Gezien de huidige omstandigheden op Curaçao en de specifieke uitdagingen van de inkomstenbenadering, is de marktbenadering een meer accurate en betrouwbare methode voor het bepalen van de reële waarde van de vastgoedbeleggingen. Voor de vastgoed objecten binnen de portefeuille van APC, heeft APC de mogelijkheid om alles op basis van markt informatie te waarderen. Hierdoor zal bij de waardering van het vastgoed in eerste instantie altijd de marktbenadering worden gebruikt. De inkomstenbenadering zal in enkele gevallen worden gebruikt als er geen/ weinig markt informatie direct beschikbaar is voor de waardering van een object.

Onderstaande punten onderbouwen waarom in de context van Curaçao en specifiek de gebieden van APC zoals Brakkeput, Janthiel, Jan Sofat en terreinen te Bonaire, de marktbenadering een meer accurate weergave van de reële waarde dan de inkomstenbenadering geeft:

- De ('booming') ontwikkelingen in de vastgoedmarkt: Gebieden zoals Brakkeput, Janthiel en Jan Sofat en op Bonaire hebben recentelijk veel interesse gekregen van vastgoedkopers, wat resulteert in een toenemend aantal transacties en stijgende prijzen. Dit betekent dat er voldoende vergelijkbare transacties zijn om een marktbenadering mogelijk te maken.

- Vergelijkbaarheid: De woningen en terreinen in deze gebieden hebben over het algemeen vergelijkbare eigenschappen, zoals grootte, locatie, en kwaliteit, wat het gemakkelijker maakt om betrouwbare vergelijkingen te maken tussen verschillende objecten.
- Onafhankelijke taxatie: Door gebruik te maken van een onafhankelijke taxateur wordt de objectiviteit en onpartijdigheid van de waardering gewaarborgd, wat helpt om de schijn van belangenverstrengeling te vermijden.

Het fonds schakelt onafhankelijke waarderingsexperts/taxateurs in voor het bepalen van de reële waarde van de vastgoedebeleggingen. Deze experts hebben de vereiste kennis en ervaring om een accurate en betrouwbare waardering te geven. APC heeft bewust voor onafhankelijke taxatie gekozen. Het proces dat taxateurs op Curaçao (en in het algemeen) volgen om de marktwaarde van vastgoed te bepalen kan worden onderverdeeld in verschillende stappen. Hoewel elk taxatieproces uniek is en kan variëren op basis van de specifieke omstandigheden, volgt hier een (algemene) beschrijving van de benadering:

- Vooronderzoek: De taxateur verzamelt informatie over het vastgoed, inclusief de locatie, de grootte, de bouwjaar, de staat van het vastgoed, en de huidige marktcondities. Dit omvat vaak een fysieke inspectie van het pand.
- Marktanalyse: De taxateur onderzoekt recente verkopen van vergelijkbare eigendommen in dezelfde omgeving. Deze vergelijkbare verkopen, of "comps", geven een indicatie van de marktwaarde van vergelijkbare vastgoedbeleggingen.
- Aanpassing van comps: De taxateur past de verkoopprijzen van de comps aan om rekening te houden met verschillen tussen de comps en het te taxeren vastgoed. Deze aanpassingen kunnen betrekking hebben op factoren zoals de grootte, de staat, de locatie, en de timing van de verkoop.
- Berekening van de marktwaarde: Op basis van de aangepaste verkoopprijzen van de comps, berekent de taxateur de marktwaarde van het vastgoed.
- Rapportage: De taxateur stelt een taxatierapport op, dat de marktwaarde van het vastgoed bevat, evenals een uitleg over hoe deze waarde is bepaald.

Het is belangrijk om te benadrukken dat dit proces enigszins kan variëren, afhankelijk van de specifieke omstandigheden en de beschikbaarheid van gegevens. Daarnaast moet worden opgemerkt dat de marktwaarde een schatting is en kan veranderen in de loop van de tijd als gevolg van veranderingen in de marktcondities. APC ziet derhalve dat de juiste aanpak/ methodologie is gehanteerd omdat door een onafhankelijke derde met de nodige kennis en ervaring een schatting is gemaakt op basis van de huidige marktomstandigheden.

Onder de vastgoedbeleggingen worden separaat onroerende zaken in aanbouw of ontwikkeling voor toekomstig gebruik als belegging opgenomen. De vastgoedbeleggingen in ontwikkeling, waarvan de reële waarde niet betrouwbaar te bepalen is, worden tegen kostprijs gewaardeerd tot het moment dat de reële waarde wel betrouwbaar is te bepalen.

Een vastgoedbelegging wordt niet langer geactiveerd in geval van afstoting of permanente buitengebruikstelling. Bij buitengebruikstelling wordt een vastgoedbelegging niet langer geactiveerd indien geen toekomstige economische voordelen meer worden verwacht. De baat of last die voortvloeit uit de desinvestering wordt bepaald als het verschil tussen de netto-opbrengst en de boekwaarde van het actief en wordt in de staat van baten en lasten verwerkt. Bij verkoop wordt het gerealiseerde deel van de herwaarderingsreserve opgenomen in de overige reserves.

De vastgoedbeleggingen worden periodiek en minimaal 1 keer in de 3 jaren, door een ervaren taxateur getaxeerd. De vastgoedbeleggingen van APC zijn begin 2023 getaxeerd.

VOORRADEN

De direct voor verkoop beschikbare vastgoedobjecten die onder voorraden worden gepresenteerd betreffen woningen en terreinen van de deelnemingen CHB en APC Bank (PSB) van ex-hypotheekgevers die bij veiling ingekocht zijn. De woonhuizen en terreinen zijn gewaardeerd tegen de geschatte marktwaarde, welke waarde gebaseerd is op de waarde volgens het taxatierapport.

DEELNEMINGEN

Kapitaalbelangen die worden gehouden voor duurzame verbondenheid met het pensioenfonds worden gerubriceerd als deelneming.

Deelnemingen waarin invloed van betekenis kan worden uitgeoefend worden gewaardeerd volgens de nettovermogenswaardemethode. Wanneer 20% of meer van de stemrechten uitgebracht kan worden, wordt ervan uitgegaan dat er invloed van betekenis is.

De nettovermogenswaarde wordt berekend volgens de grondslagen die gelden voor het opstellen van deze jaarrekening; voor deelnemingen waarvan onvoldoende gegevens beschikbaar zijn voor aanpassing aan deze grondslagen, wordt uitgegaan van de waarderingsgrondslagen van de desbetreffende deelneming.

Indien de waardering van een deelneming volgens de nettovermogenswaarde negatief is, wordt deze op nihil gewaardeerd. Indien en voor zover APC in deze situatie geheel of gedeeltelijk in staat voor de schulden van de deelneming, dan wel het stellige voornemen heeft de deelneming tot betaling van haar schulden in staat te stellen, wordt een voorziening getroffen.

Deelnemingen waarop geen invloed van betekenis kan worden uitgeoefend, worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs en worden aangemerkt als financiële instrumenten.

FINANCIËLE INSTRUMENTEN

Financiële instrumenten omvatten belegging in effecten (aandelen, participaties en obligaties) handels- en overige vorderingen, liquide middelen, leningen en overige financieringsverplichtingen, handelsschulden en overige te betalen posten.

VERSTREKTE LENINGEN

De verstrekte leningen worden initieel gewaardeerd tegen de reële waarde onder aftrek van transactiekosten (indien materieel). Verstrekte leningen worden opgenomen op het moment dat zij door APC worden gefinancierd en worden niet langer opgenomen op het moment dat zij worden afgewikkeld. Vervolgens worden deze verstrekte leningen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs.

Indien er sprake is van een bijzondere waardevermindering wordt het bedrag bepaald als het verschil tussen de boekwaarde van het actief en de best mogelijke schatting van de toekomstige kasstromen, contant gemaakt tegen de

effectieve rentevoet van de verstrekte leningen zoals die is bepaald bij de eerste verwerking. Bij de waardering wordt rekening gehouden met eventuele waardeverminderingen.

VORDERINGEN

De vorderingen worden bij eerste waardering opgenomen tegen reële waarde. Bij vervolgwaardering worden de vorderingen opgenomen tegen geamortiseerde kostprijs, rekening houdend met eventuele waardevermindering.

Voor de vorderingen uit hoofde van Pensioenbijdragen, VUT-uitkeringen en de Compensaties geldt dat de overheid, onder anderen uitgaande van artikel 72 van de Plvo, mede aansprakelijk kan worden gesteld voor de uitstaande schulden van onder andere de rechtspersonen die op grond van artikel 5 van de Plvo een aanwijzing hebben gekregen. Voor alle andere in artikel 4 opgesomde instellingen is de overheid niet mede aansprakelijk voor de betaling van de premiebijdragen, VUT-uitkeringen en de Compensaties.

GEKOCHTE LENINGEN EN OBLIGATIES

Gekochte rentedragende effecten die tot het einde van de looptijd worden aangehouden worden bij eerste waardering gewaardeerd tegen reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs.

Indien er sprake is van een bijzondere waardevermindering wordt het bedrag bepaald als het verschil tussen de boekwaarde van het actief en de best mogelijke schatting van de toekomstige kasstromen, contant gemaakt tegen de effectieve rentevoet van de gekochte leningen en obligaties zoals die is bepaald bij de eerste verwerking. Bij de waardering wordt rekening gehouden met eventuele waardeverminderingen. Indien er sprake is van een bijzondere waardevermindering wordt deze verwerkt in de staat van baten en lasten.

HANDELSPORTEFEUILLE

Effecten die onderdeel zijn van de handelsportefeuille worden gewaardeerd tegen reële waarde. Waardeveranderingen worden rechtstreeks in de staat van baten en lasten verwerkt. Reële waarden worden ontleend aan genoteerde marktprijzen in liquide markten, mits deze beschikbaar zijn. Indien er geen actieve markt is of genoteerde marktprijzen niet beschikbaar zijn, wordt de reële waarde geschat aan de hand van een verscheidenheid van waarderingstechnieken,

waaronder contante-waarde methoden en andere prijsbepalingsmodellen. De in prijsbepalingsmethoden gehanteerde gegevens zijn afkomstig van betrouwbare externe bronnen. Bij toepassing van een contante-waarde methode worden de geschatte toekomstige kasstromen gebaseerd op de beste schattingen van het Management. De bij deze methode gehanteerde disconteringsvoet is een marktgerelateerde voet per balansdatum voor instrumenten met vergelijkbare voorwaarden. De reële waarden worden aangepast voor de kredietkwaliteit van het instrument.

VALUTATERMIJNCONTRACTEN

Valutatermijncontracten worden gewaardeerd tegen reële waarde. Valutatermijncontracten die verhandeld worden op een actieve markt, worden gewaardeerd op basis van de relevante marktnoteringen. Wanneer deze niet op een actieve markt worden verhandeld, worden deze gewaardeerd op basis van afgeleide marktnoteringen. Als deze afgeleide marktnoteringen niet beschikbaar zijn, wordt de waarde bepaald met behulp van marktconforme waarderingssystemen. Baten of lasten die voortvloeien uit veranderingen in de reële waarde van deze valutatermijncontracten worden verwerkt in de staat van baten en lasten.

INVESTERINGEN IN EIGEN VERMOGEN INSTRUMENTEN (NIET BEURSGENOTEERD)

Effecten (kapitaalbelangen, deelnemingen zonder invloed van betekenis en participaties) worden gewaardeerd tegen kostprijs. Indien er sprake is van een bijzondere waardevermindering wordt deze in de staat van baten en lasten verwerkt.

Transactiekosten die zijn toe te rekenen aan effecten die na de eerste verwerking worden gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van de waardeveranderingen via de staat van baten en lasten, worden rechtstreeks in de staat van baten en lasten verwerkt.

Bij verkoop van de effecten aan een derde of door opname in de effectieve rente (in geval van een rentedragend actief) worden de transactiekosten in de staat van baten en lasten verwerkt.

LIQUIDE MIDDELEN

Liquide middelen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde. De liquide middelen bestaan uit banksaldi en

direct opvraagbare deposito's bij banken. Bankrekeningen gehouden bij een bank met statutaire zetel op Curaçao, worden als lokale banken gepresenteerd. Alle overige bankrekeningen worden als buitenlandse banken gepresenteerd. Onder de buitenlandse banken wordt tevens een bedrag opgenomen welk bedrag door de buitenlandse brokers als 'Money market fund' wordt aangehouden.

Bijzondere waardeverminderingen van financiële activa APC beoordeelt op elke balansdatum of er objectieve aanwijzingen zijn voor bijzondere waardevermindering van een financieel actief of een groep financiële activa. Een financieel actief of een groep financiële activa heeft een bijzondere waardevermindering ondergaan indien er objectieve aanwijzingen zijn voor bijzondere waardevermindering als gevolg van een of meer gebeurtenissen die zich hebben voorgedaan na de eerste opname van het actief en vóór de balansdatum (een 'tot verlies leidende gebeurtenis') en een dergelijke gebeurtenis een nadelig effect heeft op de geschatte toekomstige kasstromen uit het financieel actief of de groep financiële activa.

Uitsluitend als en voor zover dit het geval is, wordt er een bijzondere waarde verminderingsverlies opgenomen als last in de staat van baten en lasten.

IMMATERIËLE VASTE ACTIVA

De immateriële vaste activa, waaronder geactiveerde investeringen in applicatiesystemen, worden bij verwerving opgenomen tegen kostprijs. De waardering na eerste verwerking vindt plaats tegen kostprijs, onder aftrek van afschrijvingen. De afschrijvingspercentages variëren tussen 10%, 15%, 20% en 25% en afschrijving geschiedt volgens de lineaire methode.

De Goodwill wordt bij eerste waardering bepaald als het verschil tussen de verkrijgingsprijs en de eerste waardering van de verkregen deelneming, zijnde de reële waarde van de activa en de verplichtingen per overnamedatum. Op de Goodwill wordt lineair in 10 jaren afgeschreven.

MATERIËLE VASTE ACTIVA

De materiële vaste activa worden bij verwerving gewaardeerd tegen kostprijs, en wel de verkrijgingprijs plus bijkomende kosten. De waardering na eerste verwerking

vindt plaats tegen kostprijs onder aftrek van lineaire afschrijvingen, op basis van de verwachte levensduur, rekening houdend met de restwaarde (bedrijfsgebouwen 2,5%, airco 10%, liftinstallatie 10%, computer 25% en overige vaste activa 10%).

Er wordt rekening gehouden met de bijzondere waardeverminderingen die op balanswaarde worden verwacht. Er is sprake van een bijzondere waardevermindering wanneer de realiseerbare waarde lager is dan de boekwaarde. Over materiële vaste activa in ontwikkeling wordt niet afgeschreven.

BIJZONDERE WAARDEVERMINDERINGEN VAN VASTE ACTIVA

Een bijzondere waardevermindering van vaste activa wordt onmiddellijk als een last verantwoord in de staat van baten en lasten, behalve wanneer het actief is gewaardeerd tegen actuele waarde. Een bijzondere waardevermindering van een geherwaardeerd actief wordt als een herwaarderingsafname verantwoord. Een actief is aan een bijzondere waardevermindering onderhevig indien de boekwaarde hoger is dan de realiseerbare waarde.

BELEGGINGSRESERVE

Het fonds houdt een beleggingsreserve aan ten behoeve van de beleggingen die op actuele waarde worden gewaardeerd, behalve voor de Vastgoedbeleggingen waar er een aparte herwaarderingsreserve voor wordt opgenomen. De beleggingsreserve wordt gedefinieerd als een deel van het eigen vermogen van het fonds, bestemd voor het opvangen van negatieve waardeveranderingen van de beleggingen.

Eventueel gerealiseerde negatieve resultaten worden ten laste van de beleggingsreserve verwerkt, tot een minimum van nul, daar de beleggingsreserve niet negatief kan worden.

De beleggingsreserve geldt als buffer om waardebepalingen in de beleggingsportefeuille op te vangen. Met ingang van het boekjaar 2002 wordt op deze reserve jaarlijks het verschil tussen normatief rendement van 5% en de gerealiseerde en ongerealiseerde waardeverschillen gemuteerd. De beleggingsreserve wordt verhoogd respectievelijk verlaagd met het rendement dat gemaakt wordt op de verschillende beleggingen tot een bepaald maximum.

De mutatie van de beleggingsreserve vindt als volgt plaats:

- De jaarlijkse toevoeging aan de beleggingsreserve is gelijk aan het rendement boven 5% dat in enig jaar wordt behaald totdat het maximum is bereikt. Indien het rendement minder dan 5% bedraagt, wordt het verschil (5% minus het behaald rendement) onttrokken aan de beleggingsreserve op voorwaarde dat de reserve nimmer negatief mag zijn. Indien de beleggingsreserve in enig jaar negatief zou worden, wordt deze op nul gesteld. Vervolgens start de reserve in het volgend jaar op nul (het verleden wordt niet verder beschouwd).
- Indien er eventuele vermogenstekorten over voorgaande jaren zijn, worden deze tekorten in mindering gebracht op het saldo baten en lasten in enig jaar. In geval het resultaat van het saldo baten en lasten in enig jaar na aftrek van eventuele vermogenstekorten voorgaande jaren positief is, geschiedt de mutatie van de beleggingsreserve conform het hierboven genoemd punt.

Voor de beleggingsreserve gelden de maxima, mits het resultaat het toelaat: 20% van de marktwaarde van de aandelenportefeuille ultimo boekjaar en 5% van de marktwaarde van de obligatieportefeuille, anders geldt het beschikbare resultaat als maximum.

HERWAARDERINGSRESERVE

De vastgoedbeleggingen worden tegen de reële waarde gewaardeerd waarbij waardeveranderingen in de reële waarde in de herwaarderingsreserve worden verantwoord. De herwaarderingsreserve is het verschil tussen de reële waarde en de waarde op basis van de verkrijgingsprijs rekening houdend met de cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen. De herwaarderingsreserve wordt per actief gevormd en aangehouden en er wordt binnen de herwaarderingsreserve niet gesaldeerd.

Winsten en verliezen die zijn ontstaan door een wijziging in de reële waarde van de vastgoedbeleggingen, worden verantwoord in de staat van baten en lasten van de periode waarin de wijziging zich voordoet. Als er sprake is van een waardedaling waardoor de herwaarderingsreserve negatief wordt, zal de negatieve waarde ten laste van de staat van baten en lasten komen. Een negatieve herwaarderingsreserve is dus niet mogelijk.

VOORZIENING VOOR PENSIOENVERPLICHTINGEN (VPV)

De VPV heeft een langlopend karakter. De VPV dekt het pensioen voor de actieve deelgenoten, gewezen deelgenoten, pensioentrekkenden (ouderdomspensioenen, partnerpensioenen, wezenpensioenen en invalidenpensioenen). Voor de waardering van de voorziening voor pensioenverplichtingen wordt uitgegaan van de volgende veronderstellingen:

Berekeningsmethode

De VPV is gelijk aan de actuariële contante waarde per 31 december 2023 van de tot en met die datum opgebouwde pensioenaanspraken en pensioenrechten. De VPV wordt vastgesteld met inachtneming van de actuariële grondslagen en veronderstellingen zoals hierna omschreven.

Overlevingstafels/ sterftegrondslagen

De sterftegrondslagen voor de vaststelling van de waarde van de pensioenverplichtingen zijn de APC ervaringsprognose tafel 2019, thans met start jaar 2024. Deze tafel heeft als basistafel de tafel GBM/V 2013-2018 gecorrigeerd met leeftijdsafhankelijke ervaringssterfte met toepassing van door het fonds bepaalde sterftetrend.

Interest

Voor de berekening van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een rekenrente van 3,5% gehanteerd. Deze rekenrente dient zo veel als mogelijk een reflectie te zijn van het verwachte rendementspercentage dat het belegd pensioenvermogen in de toekomst zal opbrengen. De hoogte van de rekenrente wordt jaarlijks beoordeeld op aanvaardbaarheid.

Wezenpensioen

Het wezenpensioen wordt verondersteld tot leeftijd 21 te worden uitgekeerd. Indien de wees ouder is dan 21 jaar en nog studeert, zal tot 25 jaar worden uitgekeerd. Voor het nog niet ingegaan wezenpensioen wordt een voorziening gevormd van 2,5% van de voorziening voor latent weduwen/ partner pensioen voor actieve gewezen deelnemers.

Gehuwdheid / partnerfrequenties

■ **Actieve en gewezen deelnemers**

Er wordt verondersteld dat 80% van de actieve en de gewezen deelnemers voor de pensioendatum een partner hebben die recht hebben op nabestaandenpensioen. De partnerfrequentie neemt na de pensioendatum af op grond van de sterftekansen van de partners volgens de gebruikte overlevingskansen.

■ **Gepensioneerde deelnemers**

Voor gepensioneerde deelnemers wordt de werkelijke burgerlijke staat gebruikt. Er wordt gereserveerd op basis van het bepaalde partner systeem.

Hertrouwkansen

Met hertrouwkansen is geen rekening gehouden.

Leeftijdverschil voor partnerpensioen

■ **Actieve, gewezen en gepensioneerde deelnemers**

De mannelijke deelgenoten zijn 4 jaar ouder verondersteld dan hun partner en de vrouwelijke deelgenoten zijn 4 jaar jonger verondersteld dan hun partner.

Kosten

Ter dekking van de uitbetalingskosten is de netto voorziening met 2% verhoogd.

Leeftijd en duren

Er wordt verondersteld dat alle deelnemers en overige belanghebbenden zijn geboren op de eerste dag van de maand samenvallend met of volgend op de daadwerkelijke geboortemaand.

Driemaands slotuitkering smartengeld

Voor actieve, gewezen en gepensioneerde deelnemers wordt de slotuitkering gewaardeerd op actuariële factoren.

Mutatie voorziening pensioenverplichtingen

■ **Pensioenopbouw**

De pensioenopbouw wordt aan de periode toegerekend waarin de opbouw van pensioenrechten plaatsvindt. Uitzondering hierop is de zogeheten diensttijdtoertelling van de pensioenopbouw in geval van arbeidsongeschiktheid en overlijden. De last voor deze toekomstige pensioenopbouw wordt ineens genomen in het jaar waarin de deelnemer arbeidsongeschikt wordt of overlijdt.

■ **Interesttoevoeging**

De interesttoevoeging vindt plaats op basis van de nominale rente met een looptijd van 1 jaar zoals door het APC is bepaald voor het lopende jaar. De rente wordt over de beginstand en de mutaties gedurende het jaar berekend. Het rentepercentage bedraagt per 31 december 2023: 3,5% (2022: 3,5%).

■ **Onttrekking voor pensioenuitkeringen en kosten pensioenbeheer**

De vrijval uit de voorziening pensioenverplichtingen voor pensioenuitkeringen en kosten pensioenbeheer wordt ten gunste van de staat van baten en lasten gebracht in de periode waarin de pensioenuitkeringen en kosten bij de berekening van deze voorziening waren voorzien.

■ **Wijziging actuariële grondslagen**

Het effect van de aanpassing van de actuariële grondslagen op de voorziening pensioenverplichtingen wordt ultimo verslagperiode bepaald en in de staat van baten en lasten opgenomen.

■ **Overige mutaties voorziening pensioenverplichting**

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen worden aan de periode toegerekend waarop ze betrekking hebben.

DEKKINGSGRAAD

De (nominale) dekkingsgraad van het fonds wordt berekend door op balansdatum het balanstotaal minus de kortlopende schulden en minus de voorziening voor duurtetoeslagen en de compensaties ten behoeve van het personeel te delen door de voorziening pensioenverplichting, zoals opgenomen in de balans.

VOORZIENING DT/ COMPENSATIES PERSONEEL

De voorziening voor Duurtetoeslag en Compensaties voor het personeel is gebaseerd op afspraken zoals vastgelegd in de pensioenregeling. De berekening van deze voorziening is een actuariële berekening waarbij de methoden en waardingsgrondslagen, met uitzondering van de vervroegde pensionering, overeenkomstig zijn aan die van de voorziening pensioenverplichting.

LANGLOPENDE SCHULDEN

De eerste verwerking van langlopende leningen geschiedt tegen reële waarde. Na eerste verwerking worden langlopende leningen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs.

KORTLOPENDE SCHULDEN

Kortlopende schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Deze worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag rekening houdend met agio of disagio en onder aftrek van transactiekosten. Dit is meestal de nominale waarde.

PENSIOENBIJDRAGEN

De pensioenbijdragen worden verwerkt in het jaar van verwerking van de schriftelijke mededelingen door de werkgeversorganisaties aangaande aanstellingen, bevorderingen, periodieken en uitdiensttreding.

INKOOPSOMMEN

Inkoopsommen van vóór indiensttreding worden verwerkt in het jaar van verwerking van de inkoopbesluiten. De inkoopsommen worden door een inhouding van 10% van de bijdragegrondslag maandelijks op het inkomen van de deelnemers ingehouden.

BIJDRAGE GRONDSLAG

Voor de pensioenregeling worden zowel bijdragen door deelgenoten als bijdragen door de werkgevers betaald. De bijdragegrondslag is gedefinieerd als het ambtelijk inkomen voor dat jaar. De deelgenoten zijn per jaar een eigen bijdrage in de kosten van de pensioenregeling verschuldigd. De bijdrage van de deelgenoten in de pensioenregeling bedraagt 6% van de bijdragegrondslag verminderd met de franchise (werknemersdeel).

Dit deel wordt door de werkgever ingehouden op de inkomsten van de overheidsdienaar. Het verschil tussen de totale bijdrage en de eigen bijdrage (12%) vormt de aanvullingsbijdrage (werkgeversdeel). Verder zijn door de deelgenoten extra bijdragen verschuldigd over vervulde diensttijd vóór de aanvang van het deelgenootschap mits zij deze diensttijd hebben ingekocht.

De totale bijdrage bedraagt op grond van de Pensioenlandsverordening 18% (2022: 18%) van de bijdragegrondslagen en is als volgt opgebouwd:

Coming service	13,7%
Opslag wegens overlijden in actieve dienst	0,5%
Opslag voor arbeidsongeschiktheid	0,8%
Opslag voor kosten	2,5%
Solvabiliteitsopslag	2,2%
Totaal	19,7%
Premie huidige doorslag	18,0%
Overschot / tekort	-1,7%

OPBRENGSTEN EN KOSTEN

Opbrengsten en kosten in andere valuta dan ANG zijn omgerekend tegen intern vastgestelde standaardkoersen, welke op kwartaalbasis worden aangepast aan de markt-koersen.

DIVIDENDOPBRENGSTEN

Dividendopbrengsten uit de beleggingen in aandelen worden verantwoord in het jaar waarop zij betrekking hebben.

INTERESTOPBRENGSTEN

Interestopbrengsten uit obligaties worden verantwoord in het jaar waarop zij betrekking hebben.

RENTEBATEN

Rentebaten worden opgenomen tegen de effectieve rentevoet, welke in de praktijk vrijwel altijd gelijk is aan de nominale rentevoet van de instrumenten. Onder deze post worden rentebaten m.b.t. hypotheekvorderingen verantwoord verminderd met de rentelasten op gelden in depot.

PENSIOENREGELING PERSONEEL

De werknemers van APC Groep zijn aangesloten bij de pensioenregeling van het fonds. De premies worden verantwoord als personeelskosten zodra deze verschuldigd zijn. Er zijn naast het vormen van een voorziening voor Duurtetoeslag en Compensaties op dit moment geen bestaande verplichtingen (anders dan de te betalen premies) jegens de pensioenuitvoerder en/of werknemers waarvoor een voorziening moet worden opgenomen, zoals voor het verrichten van extra betalingen of herstel-premies als gevolg van een lage dekkingsgraad van het pensioenfonds.

BELASTINGEN

APC is conform de Landsverordening Winstbelasting artikel 1 lid 2c, vrijgesteld van belastingen.

CHB heeft met ingang van 1 januari 2015 de status van transparante vennootschap verkregen en is vrijgesteld van winstbelasting.

Korporaal NV is ingevolge artikel 1 onderdeel a, van de Landsverordening op de Winstbelasting, winstbelasting plichtig. De in de geconsolideerde jaarrekening opgenomen belasting betreft een latente belasting van Korporaal NV APC is voornemens om Korporaal NV aan te laten merken als een transparante vennootschap.

APC Bank NV is winstbelasting plichtig.

OVERIGE GEGEVENS

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum te vermelden.

DATERING JAARREKENING 2023

Aldus opgesteld door de directie en vastgesteld door het bestuur op 24 juni 2024.

*Namens het bestuur van
het Algemeen Pensioenfonds van Curaçao*

Mevrouw C. Jozefa-Do Rego MSc, EMIA

Voorzitter

OVERZICHT AANGESLOTEN LICHAMEN

Algemeen Pensioenfonds van Curaçao (APC)

Algemene Rekenkamer

Analytisch Diagnostisch Centrum (ADC)

Bureau Intellectuele Eigendommen

Bureau Telecommunicatie & Post

Bureau Ziektekosten Voorziening (BZV)

C-Post International NV

Caribisch Marine Biologisch Instituut (CARMABI)

Centrale Bank van Curaçao en Sint Maarten (CBCS)

Centrale Hypotheekbank NV (CHB)

CORE NV

Curaçao Airport Holding NV

Curaçao Airport Partners (CAP)

Curaçao Pilots Organisation NV

Curaçao Ports Authority NV (CPA)

Curaçao Tourist Board (CTB)

Dutch Caribbean Air Navigation Service Provider (DC-ANSP)

Fair Trade Authority Curaçao (FTAC)

Fondo di Garantia pa Bibienda Kòrsou

Fundashon Biblioteka Públiko Kòrsou (FBPK)

Fundashon Desaroyo Deportivo Kòrsou (FDDK)

Fundashon Kas di Kultura Kòrsou

Fundashon pa Edukashon i Formashon di Fishi i Kapasitashon (FEFFIK)

Fundashon pa Skol Humanista na Papiamentu

Fundashon Perspektiva i Sosten Integral (FPSI)

Fundashon Instituto Nashonal di Idioma Curaçao (INIC)

Sentro pa Inovashon i Guia Edukashonal (SIGE)

Fundashon Wegu Number Kòrsou

Gemeenschappelijk Hof van Justitie

Instituto pa Formashon den Enfermeria (IFE)

Instituut voor Pedagogische en Sociale Opleidingen (IPSO)

Kabinet van de Gouverneur van Curaçao

Aqualectra Distribution NV
Aqualectra Production NV
Landsloterij
Raad voor Rechtshandhaving
Sentro pa Guia Edukashonal (SGE)

Servisio di Limpiesa di Kòrsou NV (Selikor)
Sociale Verzekeringsbank (SVB)
Stichting Algemeen Psychiatrisch Ziekenhuis Dr. D.R. Capriles
Stichting ARBO Consult
Stichting Belastingaccountantsbureau (SBAB)
Stichting Bureau Toezicht en Normering Overheidsentiteiten
Stichting Gaming Control Board

Stichting Kadaster & Openbare Registers Curaçao
Stichting Monumentenfonds Curaçao
Stichting Overheidsaccountantsbureau (SOAB)
Stichting RK Centraal Schoolbestuur
Stichting Studiefinanciering Curaçao (SSC)
University of Curaçao (UOC)

Vereniging voor Protestants Christelijk Onderwijs
Vertegenwoordiging van Nederland

ALGEMEEN PENSIOENFONDS VAN CURAÇAO

